

له بهر قاپی خه راباتا منی دی، عیشوه تیککی کرد

وتی «مه حوی» له بادهت چی؟ ئە تو خوینی جگه به سته (۵۵۴)

مه حوی رووی له رابه ره که ی کردوو و به شان و شکویدا هه لده لئی، به تایبه تی به چاوی مهستی که خانه قای ئاوه دان کردو ته ووه زاهیدی فیلبازیشی راکیشاوه و کردوو به تیه ریبواری سۆفیکه ری:

چاوی مه یگونت و هها مه یخانه ی ئاوا کرده و

چۆلی کرد ئاخر به زاهید خه لوه خانه ی شه عبده (۵۵۵)

۶- هه نگاهه سه ره تایبه کان به ره و سۆفیکه ری:

مه حوی به ناوی شیتیکه وه ده چریتیکه گوتمان که سامانی جیهان بی نرخه و نابی له پیناویدا جیهانی دوامایی له بیر بکرت، بیکومان ریبواری سۆفیکه ری له سه ره تادا ده بی ئەم راستیه بزانی و چی به جیتی بکات، چونکه جیهان په رستی و خوا په رستی له یه ک ده رووندا کۆنانه وه (مانع الجمع):

(رهحه) به وشیتیکه (ئه له ق) قصیکه عاقلانه ی وت:

منم عاقل له بهرگی عاریبه خۆم که عاری کرد (۵۵۶)

ئه وهی له راستیی ژیان بگا نابی هینده هه لپه ی بۆکا و خۆی له پیناویدا بدۆرینی چونکه ماده په رست قنیاتی بۆ نییه و چندی هه بی و وه کو دۆزه خ هه ره ده لئی «هل من مزید»، له م باره یه وه پیغه مبه ره ده رمووئ «لو کان لابن آدم واد من مال لابتغی الیه ثانیاً ولو کان له وادیان لابتغی ثالثاً، ولا یملأ جوف ابن آدم الا التراب» (۵۵۷) به م جوژه لای مه حوی گه دا پاشایه، چونکه گه نجینه یه کی هه میشه بی هیه که قنیات کردنه، قنیات کردنیش سیفه تیککی ریبواری سۆفیکه ریبه و به تایبه تی له حاله تی خه لوه دا ههستی پیده کرت ریبوار که له سه ره تای ریبواریه ده بی به شیککی له و قنیاته هه بی و له دلیدا جیتی بۆ بکاته وه:

گه دا شه ه چونکه (لایفنی) یه که نزی

شه هه نشاهی هه موو دنیا یه قانیع (۵۵۸)

مه حوی ده یه وی زمان و ده روونی ریبوار وه کو یه ک بی و که گوتی «ایاک نعبد

وایاک نستعین» (۵۵۹) به دلش چی به جیتی بکا و له کرده وه کانی دیاری بدا، ئەمه ش هه نگاویکه به ره و پشت به ستان به خوا و ازه پتان له جیهان، چونکه سۆفی هه میسه له خه می ئه وه دایه که په یه ونیدی له گه ل خوا نه چیری:

له دلدا خه لقی و خوا بوو، فائیده ی چی

که ده م پر بی له (ایاک... وایاک) (۵۶۰)

مه حوی وه کو مه لایه کی سوننی شافیعی ماوه یه کی زۆر خه ریککی ده رس وتنه وهی خود و سیفه ته کانی خوا بووه، که چی هیشتا خویشی به ته واوی تینه گه یشتوو و به دوا ی تیکه یشتندا گه راره و بی سوود بووه، دوا ی ئه وه زۆر هه ولئی داوه خوا بیینی که چی بیته ووده بوو و دلی مه حوی له زانستی شه رعیدا وه کو ده ریا یه، که چی له زانستی گیانی و سۆفیکه ری هیشتا له ئەلف و بی نه گه یشتوو و له سه ره تادا یه. ئەمه ش دان پیدانانیکی ئاشکرای مه حویه که ریبوار ته نیسا به هۆی زانستی ده روونی یه وه ده توانی سه ره ده ری له خود و سیفه ته کانی خوا بکا و لیتی نزیک بیته وه، ئەمه ش نیشانه ی ئه وه یه که مه حوی له سه ره تای ریبواریه و تازه سۆفیه:

هه ره گفتوگۆمه، که چی هه ره ده لیم وتی ناگه م

هه ره چوست و جۆمه، که چی هه ره ده رۆم و پی ناگه م

چاوم رواو گو شه بی ئه و ئه بروو هه نه دی

دل بوو به به حری عولووم و له ئەلف و بی ناگه م (۵۶۱)

۷- وه سفی عیشقی خوا بی:

ئه وه دلله ی سۆزی عیشقی خوا بی تیدا نه بی دللیکی ویرانه و گه ره هزار جار ناوی خوا بیینی هه ره دوو باره کردنه وهی ده نگه کانه و کار له ده روونی ناکات بویه مه حوی وه سفی عیشقمان بۆ ده کات که ده بی له دلله وه هه لبقولتی نه ک هه ره به زار بگوتی:

به خوا قه سه م له گه ل دلی خالی له سۆزی عیشق

ته کراری حه رفه به س ده می پریا خودا خودا (۵۶۲)

شیتتی عیشقی خوا پاشایه و بیابان باره گاکه یه تی، عاشق بویه جوړه
شیتتیبه کی دیته سهر چونکه نه و جیهانه ی نه و په یو نندی پتوه ده به سستی هم مو
شتی کی دژی جیهانی هستیبه، بویه هلس و که و تیش ده بی جیابی و
کیشانه کان ده گورین:

مه جنونه شاهی عیشق و، بیابانی: باره گاکه
ناهی، ده کا هم همیشه به با چادری له هیج (۵۶۳)

مه حوی کاره ساتی هه لاجمان به بیر دینیته وه و پیمان راده گه یه نی که نه وه ی
بیه وی و هکو هه للاج بیته سهر دار و پایه ی به رز بیت، ده بی و هکو نه و خوی
تووشی سیداره بکات، چونکه له م زه مانه دا حه ق گوتن تاله و سهر دانانی
له سهره، به م شتویه وه سفی عاشقی ده کا و تپی ده گه یه نی عاشقی خوا چونه و
نه نجای چیه؟

هه یه گهر عیشقی سهر داری له سهره تا
بکه مه شقی له وانه ی چوونه سهر دار (۵۶۴)

عاشق هم مو شتی کی یاری پی خۆشه، چونکه فرمان هی دولبه ره و دلدار
هه رده بی گوپرایه ل بیت، بویه مه حوی حه زده کا دلداریه که ی سووک نه بی و
له جیاتی هم مو دهرمانی کی بیت:

خودا نه م دهردی عیشقم لی نه کا که م
هه تا هم به س له باتی هه رده وا به س (۵۶۵)

مه حوی هیشتا نه چونه ناو عیشقه خوا یبه که یه وه به هیوای نه وه به که وه کو
دلداره کانی تر گه رووی تیر خوین بایه به تیغی یارو به ده سستی نه و مهرگی خوی
بدیایه:

تیر ناوی کردوه ده می تیغ چ گه لوه ها
تینو له و ناوه مامه وه من هه روه ها خصوص (۵۶۶)

مه حوی به هیوای نه وه یه به تاجی پاشایه تی بگا و یارپی له سهر بنی، به لام
ده زانی زور دووره بگاته نه م پایه یه، نه مه ش ناماز به یه بو نه وه ی که هیشتا

عیشقه که ی پته و نه بووه و به ره و ناخی نه چووه:

مه حاله بیتو نه و پی سهر سهر م نی
به تاجی پادشا ناگا گه دا قه ط (۵۶۷)

مه حوی به شوین سه لمای یاریدا ویله، سه لما ره مزه و له عیشقی خوازراوه وه
به ره و حه قیقی ده بات و جارو یار فرمی سکی چاوی لپی ده پرسنی کوا یاره که ت؟

به دوو یا ویلم و نه شکم ده پرسنی
له هه ر دارو دیاری (این سلماک) (۵۶۸)

مه حوی چونکه هیشتا له سهره تای عیشقه که ی دابه، به زار گیانی خوی به خت
کر دووه، به لام یار قسه ی روتی ناوی و زانیوی تی که زمان و دهر وونی له یه ک
ناسندا نین، بویه قوربانیه که ی مه حوی قه بوول نه کردوه تا زیاتر هه ول بدا و
به و پایه بگات:

نیثاری خاکی ریگه ت جانه فهرمووی
«چه نسبت خا کر با عالم پاک» (۵۶۹)

خۆشه ویستی خوایی نه وه یه له دهر ووندا بی و هابوه و وکردن به هیج نازانی،
له وانه یه مه حوی مه به سستی دهر ویشی قادریه کان بی که زیکر بان به تاشکرایه و
فیرمان ده کات که ده بی عاشق په روانه تاسابی له سووتاندا:

په روانه یه ک به بلبللی واوت که (بو الفضول)
سووتانه ئیشی نه هلی مه حه بیه ت، نه هه وله هه ول (۵۷۰)

مه حوی وه کو موسولمانیک هه همیشه مردنی له نه ندیشه دابه و ده یه وی هه ندی
کرده وه ی باش پی شکه ش بکا که چاترین تویشووی سه فهره، یا مه به سستی له م
تویشووه چوونه ژیر نالای ته ریفه تی نه قشبه ندیه که تویشووی گیانی ریواره:

به م نریکانه له به رمه «مه حویا» ریگیگی دوور
بیته ده ستم، یانه یی، هه ر کو ششی زادی ده که م (۵۷۱)

مه حوی که تازه پی ناو ته سو فیکه ریبه وه، ده یه وی به چری زیکر ی خوا بکا
بو نه وه ی رشینه یه ک به پر پته دلی و دایر کینی «الابدکر الله تطمن

القلوب»^(۵۷۲) بۆيە بەزمان و بەدل خەريكى زىكره تاكو دەچەسپى و بەرەو پەيوەندىيى ھەمىشەيى دەچىت لەگەل خوادا «فاذكرونى اذكرکم»^(۵۷۳):-

يەنى كە ذىكرى ظاهيرىم و فيكرى باطينىم

ھەرەصفى لىوتە، بە ھەموو دەم، بە ھەر زوبان^(۵۷۴)

مەھوى واى بەدەرخستووھ كە خەلكى ھەموو عاشقى خوانەو تىنووى بينىنى ئەون، كەچى ناىگەنى و بەئاوتيان ناگەن، بىگومان گەيشتنە خوا بەقسە نابى و بەكردەويە، ديارە مەھوى لەسەرەتاي ريگايەو تووشى نائومىدى بوو، بۆيە ئەمەى دركاندووھ:

ھەموو عالەمتە پابەند و لەدامان

كەچى دەستى كەست ناگاتە دامان^(۵۷۵)

مەھوى باسى عىشق دەكاو راى دەگەيەنى كە مەرۆقى بلیمەت و ساويلكە سەريان لىي سوڤ دەمىنى، مەبەستى مەھوى ئەويە كە عىشقى خوايى بەچەشتن و دەروونە نەك بەزانبارى جىھان:

دوھاتى ئەوروپا، وەك ئەھلى دىھات

لەچارەى دەردى عىشقا جوملە دامان^(۵۷۶)

شەو بەلای خۆشەويستانى خواو دەورىكى گىرنگى ھەيە، چونكە گەردوون خامۆشە و عاشقان بە ئاسانتر دەتوانن پەيوەندى بەجىھانى گىيانىيەو بەكەن و ھەر لەشەودا بوو پىغەمبەرى ئىسلام بە مەعشوووقەكەى خۆى گەيشت لە ميعراجەكەيدا، بۆيە مەھوى دەلى: شەو تاقيكردنەوھى مەردانە و ئەوانەى تازە رىبوارن لەشەو زياتر ھەست بە ھەسانەوھى گىيانى دەكەن:

شەو كەسى پرسى لەخۆدەرختنى پەروانە شەو

ئەو وتى: ناتىگەيشتوو تەجرەبەى مەردانە شەو^(۵۷۷)

بۆيە ظولمەت پۆشە، نوورى ئەھلى جەوھەر دەرکەوى

سەبىرى حەققى كەن لەسەر ئەم ماھ و ئەستىرانە شەو^(۵۷۸)

تى بگە بۆچى بە جانن طالبيى شەو عاشقان

نيوہ شەوبوو، وەعدە گاهى ھاتنى جانانە شەو^(۵۷۹)

مەھوى حەزى لىيە لەپىناو خۆشەويستى خوادا بىرى، تاكو گىيانى دەبىتە قومىرى باخى بەھەشت، بۆيە خۆزگە بەوانە دەخوازى كەلەو پىناوھدا گىيانىان لەدەست داوھو بەدەستى يار كوژراون، ئەمەش بەلگەى ئەويە كە مەھوى تازە بۆتە رىبوارى سۆفيگەرى و دەم لەعیشقى خوايى دەكوتى:

چ رۆحى كوشتەى ئەو بالاىە، قومىرى دارى طوبايە

(فيا طوبى لقوم في سبيل الحب هم ماتوا)^(۵۸۰)

مەھوى گومانى لەگىيانى خۆيەتى لەعیشقەكەيدا و ھىشتا چاوەرپوانى گەرانەوھى يارە، واديارە مەھوى نەگەيشتوتە قوولايى عىشقەكەى، چونكە گىيانى ماوھو لە سەرەتادايە:

جان سەختە، يا لەدەعوپى عىشقا درۆزنە؟

ئەو زىندە ماوھو تا لەسەفەرى يارى دىتەوھ!^(۵۸۱)

مەھوى لەم چوارىنەى خوارەوھدا عاشقانى خوافىرى چۆنىتى سوپاسکردنى خوا دەكا، چونكە چاكەى لەسەر مەرۆف ھىندە زۆرە، مەرۆفىكى ئاسايى بەتەمەنىكى كورتەوھ ناتوانى پاداشى ئەم بەھرانە بداتەوھ، مەگەر زوبانىكى زۆر تەمەنىكى نووح ئاساي ھەبى:

دەمى بەويسەتى كورسى كەرم كە پىم ئەى رەب

زوبانى پىتوھ روابى بەقەد ھەموو كەوكەب^(۵۸۲)

بەعومىرى نووھوھ تەوفىقى تۆبكا ئىمداد

لەبەحرى شوكرەوھ يەك قەترە بىنمە سەر لەب^(۵۸۳)

۸- گەيشتنە لىوارى دەرياي سۆفيگەرى:

مەھوى بەرەو سۆفيگەرى ھەنگاوى ناوھ و بىزارى لەژيانى جىھان دەكاو بەخۆى رادەگەيەنى كەلە جىھانى مەردانى خوادايەو پىويست ناکا تىكەل جىھانپەرستەكان ببىت، بەم پىيە پلەيەكى لە سۆفيگەرى پرپوھو وشەى (قودس ئاشيان) بەلگەى ئەم پايەيە:

«مه‌حویا» بازیکتی تۆ قودس ئاشیان

بوونه بوومی شوومی ئەم وێرانە بۆچ (٥٨٤)

مه‌حوی له‌نیوانی ترس و تکادایه، له‌لایه‌که‌وه موژده‌ی له‌ترسانی بێ ده‌دری و دلی پیتی خووش ده‌بی، له‌لایه‌کی تریش هه‌ر په‌شه‌ی لی ده‌کرێ، به‌م پیتییه سوڤیگه‌ری که‌می کاری تیکردوووه خستویه‌تیه دله‌راوکی و دوو دلپیه‌وه:

به‌خه‌نده‌ی له‌ب ده‌داتن موژده (لاتخزن) به‌مه‌حزرونان

ده‌می تیغی برۆی ئیفشادا ده‌کا ته‌ه‌دیدي (لاتفرح) (٥٨٥)

مه‌حوی ترسی مردنی لی نیشته‌وه و ته‌مه‌نیکی زۆری له‌کیس چووه، بۆیه ئه‌و ته‌مه‌نه که‌مه‌ی ماویتی ده‌یه‌وی له‌عیشقی راسته‌قینه‌ی خه‌رج بکا و تویشووی روژی دوامایی به‌پیش خۆی بدات نه‌وه‌کو شه‌وی مه‌رگ دابی و روژی ژیان بێ تویشووی کرده‌وه‌ی چاک ئاوا بکات:

هه‌تا روژه ده‌بی بۆ شامی شه‌و هه‌ولتی بدا هه‌ر که‌س

ئه‌گه‌ر شاهه‌نشه‌هه ئه‌و روژه روپی شه‌و به‌بی شپوه (٥٨٦)

مه‌حوی داوا له‌خۆی و خه‌لکی ده‌کا که‌ شا ریگه‌ی گومرایی به‌ریدن و به‌ره‌و ریگای راستیی خواپه‌رستی هه‌نگاو بنین، چونکه له‌راستیدا مرۆف هه‌ر به‌عیشقی خوایی ده‌بیته پاشا نه‌ک به‌ سامانی جیهانی بابردوو، مه‌حوی ده‌یه‌وی بلتی: چا و له‌ ئیبراهیمی ئه‌ده‌م بکه‌ن که‌وازی له‌پاشایه‌تی هینا و ریگه‌ی ناسینی خوای گرت به‌ر:

گوم که‌ بوو راهی هودا، شاهه‌هه گومرایی

(بع‌د درویشی اگر هیچ نباشد شاهی) (٥٨٧)

٩ - نه‌گونجانی دلدار و دلپه‌ر:

له‌م به‌یته‌ی خواره‌وه کیشه‌یه‌ک له‌نیوان مه‌حوی و یاردا هه‌یه له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌ی کرپنۆش بردن، هه‌رکه مه‌حوی رووی یاره‌که‌ی ده‌بینی کرپنۆشی ریزی بۆ ده‌با، که‌چی یاره‌که‌ی رووی وه‌رده‌گه‌ی و به‌رچاوی مه‌حوی تاریک ده‌بی و یارسه‌ری سوڤده‌مینتی که‌ ئەم نوێزه‌ی مه‌حوی له‌کات و شوینی خۆیدا نییه:

وه‌رده‌گه‌ی رووکه سوڤده‌ی به‌رده‌به‌م

هه‌ی ده‌لی: که‌ی نوێژی روژاوا ده‌کا (٥٨٨)

له‌باره‌ی ئەم به‌یته‌وه د. مارف خه‌زنه‌دار رایه‌کی هه‌یه‌و جوړه گۆرانیکیشی به‌سه‌ر به‌یته‌که‌دا هیناوه که به‌م جوړه‌یه:

وه‌رده‌گه‌ی رووکه سوڤده‌ی بۆ ده‌به‌م

هه‌ی ده‌لی: که‌س نوێژی روژاوا ده‌کا (٥٨٩)

بۆ چوونه‌که‌ش به‌م جوړه‌یه «مه‌لا ده‌بی روژی پینج جار نوێژ بکا، به‌لام نوێژی سوڤی کات و وه‌ختی بۆنییه، له‌به‌ر ئه‌وه‌یه هه‌رکه پیتوبست بێ عیباده‌ت ده‌کا و سوڤده ده‌با. مه‌حبوب سه‌ری سوڤ ده‌مینتی له‌وه‌ی که‌مه‌لا بووه به‌سوڤی و هاتۆته سه‌ر ده‌ستووری سوڤده نه‌ک نوێژکردنی» (٥٩٠).

ئه‌گه‌ر له‌م بۆچوونه وردبینه‌وه، به‌ره‌و ئه‌وه‌مان ده‌با که مه‌حوی گه‌بشته‌وه پله‌یه‌کی وانوێژی له‌سه‌رنه‌ماوه له‌کاتی دیاری کراودا و به‌گۆره‌ی پیتوبستی ده‌یکات، ئەم بۆ چوونه‌ش له‌ لیکدانه‌وه‌ی واتای ئەم ئایه‌ته‌وه هاتوووه له‌لایه‌ن هه‌ندی له‌ سوڤیه‌کانه‌وه «واعبد ربك حتى ياتيك اليقين» (٥٩١)، به‌واتای ئه‌وه‌ی ئه‌گه‌ر گه‌بشته‌یه‌ خواناسینی ته‌واو پیتوبستیت به‌ خواپه‌رستی نامینتی، به‌لام له‌راستیدا (یقین) لیره‌دا مردنه نه‌ک خواناسینی ته‌واو. به‌لای ئیسه‌وه به‌یته‌که به‌م جوړه‌یه:

وه‌رده‌گه‌ی رووکه سوڤده‌ی به‌رده‌به‌م

هه‌ی ده‌لی: کێ نوێژی روژ، ئاوا ده‌کا

له‌م به‌یتانه‌ی خواره‌وه‌دا جوړه ناکۆکیه‌ک له‌نیوان مه‌حوی و یاردا روویداوه و له‌گه‌ڵ یه‌کتی ناگونجین، هۆی نه‌گونجانه‌که‌ش ئه‌وه‌یه هیشتا مه‌حوی به‌ قوولی نه‌چۆته ناو عیشقه‌که‌یه‌وه، ئه‌گه‌ینا ئەم جیاوازی بوونه رووی نه‌ده‌داو له‌ یاردا ده‌توایه‌وه:

نه‌بووه قه‌ت «مه‌حوی» وتی، بوونی من وتۆ پینکه‌وه

حوسنه ئاوی زینده‌گی، عیشق ئاگریکه‌ دل برپێژ (٥٩٢)

ههروهه دهلیت:

خورشید و سایه پتکه و نابن دهه قیه تی
 ئەو جلیوه وه حشییبه که نه بی ئاشنا به کهس (۵۹۳)

مه حوی و یار له سروشتی دیار و نادیاردا دژیه کن، مه حوی له بهر عیشق بهرده
 باران کراوه و شیوهی دیاری بهرده، به لام یار هه به سروشت دلپه قه و شیوهی
 نادیااری بهرده، ئەمه له لایه ک، له لایه کی ترهوه دهروونی مه حوی له بهر عیشق
 هه نهرم و نیانی و گوڵ و گولزاره و خوینی ئەشکی چاو و دل، که چی شیوهی
 دیاری یار وه کو گولزاره و روسور و بی خه مه، ئا ئەمه به ناکۆکیه که و شیوهی
 دیارو نادیاریان دژیبه که:

سه نگساره ظاهری عاشق، دهروونی لاله زار

صوره تی مه عشوقه گولزاره، جیبیللهت بهردو تاش (۵۹۴)

هه رچه نده مه حوی دلسۆزی خۆی به رامبه ر یاره که ی نشان ده داو هه ز ده کا
 به سه ره له دوایه وه پروا، به لام وادیاره مه حوی له عیشقه که یدا ساوایه بۆیه
 ده لئ «بلانه ی شیکه مئ»، که واته لیره ه نه گونجانه که سه ری هه لدا، به لام کاتیبه و
 مه حوی به روکی به رنادات تا کو نه یگه یه نیته شارپی مه به ست:

بلانه ی شیکه مئ، هه ر بۆ سه ره نه فرازی به سه ره نه ک بی

به ریگه ی یاردا «لابد منه» ه دوو به دوو روین (۵۹۵)

ب- خۆشه و یستی پیرو نیستی له پیردا:

له پیتشه وه زانیمان رابه ری سۆفیگه ری رو لئیکی زۆر گرنگی هه یه
 له پینگه یانندی ریبواردا، چونکه «مورشیدی ته ر یقه ت، ئەبی هه م مامۆستا بی ت
 وه هه م دوکتوری دل، هه م ری نماییت هه م دلسۆز، هه م دهروون رووناک بی ت هه م
 دهروون ناس هه م خواناس بی ت، هه م شاره زای ریگه ی خواناسی په رپه وی
 سوننه تی مه مه دی» (۵۹۶).

به م پتیبه ده بی ریبواری سۆفیگه ری گو ترایه لئ ئەم جو ره پیره بکا و
 خۆشه و یستیبه کی گیانی و دهروونی له نیوانیادا هه بی و په یوه ندییان به هیز بی:

ژیانی مه حوی شاعیر له سۆفیگه ری دا به دوو قوناغ ره ت بووه، قوناغی
 به که م خاوه ن پیربووه و له سایه یدا هه ساوه ته وه و خۆشه و یستیبه کی راسته قینه
 له نیوانیادا چه که ره ی کردووه و مه حوی گه یشتۆته پله ی نیستی له رابه ره که یدا،
 دوای ئەوه ی پیره که ی کوچ ده کا، ئیتر مه حوی هه تا مردنی به ده ردی بی پیریبه وه
 ده نالینئ و له غه زه له کانیدا رهنگی داوه ته وه.

وادیاره مه حوی زۆر له میتره له یادی ئەوه دا بووه که روژی دهستی بگاته
 پیره که ی، ئیستاش هه لی بۆ ره خساوه و داوا له خۆی ده کا تاشنگ و هیزی
 دهستی ماوه به ده م و ده ست داوینی بگری و له کیس نه دات:

غه نیمه ته، به ده م و دهستی بگره دامه نی دۆست

له دهستی خۆتی مه ده، داویه خودا تا ده ست (۵۹۷)

مه حوی خۆی به رامبه ر پیره که ی زۆر به بی هیزدا ده نی و کوژراوی تیغی
 دهستی پیره و بی به کاره ی تانی تیغ گیانی ده ره چه و اتا: عیشقه که هیتده کاری
 تیکردووه هه ر به بی نی تیغه که ده که ویته گیانه لاوه:

هیلایکی دهستی هه ناییته، کوشته یی ده می تیغ

ئه من شکاری بی پا به سته وو، ئە تو با ده ست (۵۹۸)

هه ر که پیره که ی مه حوی له مال بیته ده ره وه، ریبواره کانی هه موو سه رخۆشی
 عیشقی ده بن و له به رییدا له خو ده چن و لال و پال ده که ون و ده چنه حالی
 نیستیبه وه:

به دوو یا شیخ و سۆفی مهستی عیشقی

له رتیا که و تون مه سته له سه ره مه ست (۵۹۹)

مه حوی به دلله وه بۆ لای پیری ته ر یقه ت چووه که گه راوه ته وه دلئ پی
 نه ماوه و نازانی لای پیری ماوه ته وه یا خو له ری دا ون بووه؟ به لام زیاتر به لای
 ئەوه دایه که له لای پیر بزر بووی، چونکه به یته کانی پیتی هیزو توانای یار
 به ده ره ده خن:

له گه ل دَل چووم و بى دَل ديمه وه، ئەم گه وه ره ياره ب

له وى كهوت و به جى ما، يا له ريدا كهوت و بى جى كهوت (٦٠٠)

مه حوى به شانازيبه وه باسى ئەوه ده كا پير ريگاي داوه كه له بهر ده رگا كه بيدا
برى، مه حوبش سه رى خوى كرده خاكى به رپى، پيريش پيشه كى ليتا و تاجى
پاشايه تيبى پيشكه شكرد، ئا ئەمه يه خو به خت كردن له پيتا و يارو تانه وه له ودا:

رى دا له قايپيا برم، پيشى سه سه رم

ئا، واگه دا ده بى به خودا وه ندى تهخت و تاج (٦٠١)

گيانى مه حوى به ئاسته م ماوه، له بالاي بارىكى پير ئالاوه، جا مه حوى
سه رى سوپ ماوه كه گيانى و ناچه دى پيره كهى وه كو نه بو و انه و كه چى له يه كيش
ئالون، بىگومان گيانى مه حوى كه هينده كزبووه له بهر ده ردى عيشقى
ياره كه به تى، كه چى خو شى كردو ته سوپه رى بالاي يارى:

ديققهت كه غه يرى رو شته يى جان و ميانى يار

رو شته م نه ديوه «مه حوى» ئەمن، بادرى له هيچ (٦٠٢)

مه حوى له خو شيبيا وه خته سه رى بگاته عه رشى خوا، چونكه ئاواتى هاتو ته دى
و پير به ليتى كو شتنى پيدا وه، ئەم كو شتنه ش جو ره تانه وه و نه يستيبه كه له پيردا:

به م ئيختيصاصه ساسه رى من بو نه گاته عه رش

هات و له سه رمى دا، وتى (ابدأ بما يوئل) (٦٠٣)

مه حوى چو وه ته خه لوه ته وه تا ده ستى پارانه وهى بگاته داويتى پير، به لام بى
سوود بووه و بريارى داوه و از له گوشه گيرى بيتى و بيته تو زى به رپى پيرو رى
لى بگرى، ليره دا مه حوى له گه ل گوشه گيرى نيبه و ده يه وى به هيزى ده ست و پى
بگاته نه ستى له پيردا:

ئه گه بيه دامه نى ده ستى دوعا، جا ده به خاكى رى

طه ريقه ي گوشه گيرى به رده دم، ئەمجاره رى ده گرم (٦٠٤)

وادياره مه حوى پيره كهى مردووه بو به له خو ي بيزاره و ده يه وى دلى به دو ايدا
بكه وى و له پيتا ويدا بتويته وه:

ئه وى دلدار و دولبه رمه ئەوا ده روا له بهرچاوم

به دو ويا بو جى دَل نه تو يته وه نه روا له بهرچاوم (٦٠٥)

مه حوى خوى به بى توانا دانا وه و وه كو ميرو وه لى ليتها تو وه، له به ختى ئەودا
كه و تو ته ژير پى ميرى كه وه (پير) گيانى له ده ست داوه وه و ناوبانگيكي به رزى
بو به جى ماوه كه ده ليتن: مه حوى كه و ته ژير پى پيره وه:

شوكر موورم بووه پامالى ميرى

به بى نامى ژيام و نامه وهر چووم (٦٠٦)

له م به يته ي خواره وه دا مه حوى فرمى سكى نا ئومى دى ده رپى، چونكه پير ليتى
زيره، بو به تاده كه و يته حالى نه ستى هه ر ئەشك ده رپى و له سه ر رو و ده روا ت:

له بهر چاوى بنم كه و تووم ئەمن، وهك ئەشكى نه و مي دى

هه تا ده چمه فه نا، خاكم به سه ر، منم و به روو رو بين (٦٠٧)

مه حوى هينده نزيكى پيره تيكه لى بووه، بو به ئەگه ر له باخدا دركى له داويتى
پير بچه قى دلى مه حوى ئازارى پى ده كا، ئەمه ش جو رى كه له نه ستى رى يوار له
پيرى ته ريقه تدا:

به وه م زانى له باغا چقلى گول هه لچه قيه داويتى

كه ليره دَل له سينه مدا برى نه شته رى ديشى (٦٠٨)

مه حوى كه يشتو ته ئاواتى خوى و پير كو شتويتى، به مه ش بو وه ته شه هيدى
عيشق و كارى راهى بووه:

كو شتمى و ئەو ده مه خو يتم به ئەده ب دامه نى گرت

به سمه لى عيشقم و كارم به خو ينه راهى (٦٠٩)

مه حوى له سا يه ي به ره كه تى ناوى مه ولانا خاليدى نه قشبه نديبه وه خه مى
نه ماوه و شه وى تاريكى لى بو ته رو زى رووناك و هه موو گه رديله كانى له شى
بوونه ته ده ربا ي نوورى خوا يى، و اتا: مه حوى له ناوبوونى مه ولانا داتوا وه ته وه و
كه و تو ته جي هانى نه ستيبه وه:

لهفه یضی ناوی (مهولانا ضیاء الدین) هوه ئیسته

هممو روژ شهوم، قهطره و جوووم بهحری نهواره (٦١٠)

مهحوی بهجوژی مهولانا خالیدی خوشبوستوه که تاوینه کهی دلّی هممیشه وینهی مهولانای تیدا دیاره و دهمی لئی گوم نابج، ئەمەش لهخۆبهوه جوژی که لهیه کبوون و نیستی مهحوی له پیردا:

بهئیخلاصی ئەوم تاوینه کهی دلّ و اجه لا داوه

که چیه ره شاهییدی مهقووومی تیدا نمو داره (٦١١)

ج- خۆشهویستی پیغمه مبه ر و نیستی له ودا:

له پیشه وه باسی خۆشهویستی خوامان کردو ئەو ئایه تانه مان کرد نه به لگه که ناماژهی بو ده کهن، ئیستاش دینه سه رخۆشه ویستی پیغمه مبه ر و ئەمەش په یه ننداره به خۆشهویستی خواوه «قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی یحبکم الله ویغفر لکم ذنوبکم» (٦١٢)، جا ئەوهی پیغمه مبه ری خوشبوئی خوی خوشدهوی، به پیچه وانه وهش ئەوهی خوی خوشبوئی پیغمه مبه ری خوشدهوی. جگه له مه له زور فه رموده کانی پیغمه مبه ردا هه رکه باسی خۆشهویستی خوا کرابج هی پیغمه مبه ریشی له پال هاتوه «ثلاث من کن فیہ وجد حلاوة الایمان ان یکون الله ورسوله احب الیه مما سواهما، وان یحب المرء لایحبه الا لله، وان یکره ان یعود فی الکفر كما یکره ان یقذف فی النار» (٦١٣).

مرۆف لهژیاندا کیتی خوشبوئی و هه لئس و کهوت له گه ل کئی بکا، له روژی دواماییشدا له گه ل ئەو هه شر ده کری، پیغمه مبه ر له م باره یه وه موژدهی داوه، (ئه نه س) ده لیت: «ان رجلا سأل النبیی (ص) متى الساعة یا رسول الله؟ قال: ما اعددت لها؟ قال: ما اعددت لها من کثیر صلاة و لا صوم و لا صدقة، ولكنی احب الله ورسوله، قال: أنت مع من احببت قال انس: فقلنا ونحن كذلك؟ قال: نعم ففرحنا بها فرحاً شديداً» (٦١٤).

مهحوی یه کبکه لهو شاعیره سو فییه کوردانهی که خۆشهویستی پیغمه مبه ری

په یه ته سه ری و له شیعه ئایینییه کانیدا قه سیده یه کی دوو روژی له سه ر داناوه به ناوی (قه صیده ی به حری نوور)، سه ره رای ئەمەش له غه زه له سو فیگه رییه کانیدا ئەم خۆشه ویستییه ی فه رامۆش نه کردوه و ناوه ناو پرێکی لی داوه ته وه سوژی خۆی تیدا دارشتوه و خولیای بووه، ئیستاش له خواره وه به پیی بوو و توانای که می خۆمان به چه ند به ییتکی ئەو خۆشه ویستییه تان ئاشنا ده که یین و ده چینه ژیر ئالایه وه.

خۆشهویستی پیغمه مبه ر هینه چۆته ناخی مه حوییه وه که خاکی به ر ده رگاکه ی لا وه ک ناوی ژبانی خدره و درکی گوله و پووشی گیایه، و اتا: هممو شته بی گیانه کان له به ر ده رگای پیغمه مبه ر دا گیانیان دیته به ر، جا ده بی مه حوی به گیان چیی لی بیت:

ئاو (خضر) ه خاکی ئەو به ر قاپیبه

درکی ئەو به ر ده رکه گول، پووشی گیا (٦١٥)

له به ر ئەوهی پیغمه مبه ر (د.خ) خۆی سه رچاوه ی نووره به گویره ی تیوری (النور المحمدیه)، بویه مه حوی وای نیشان داوه که گه ردوون له روخسای پیغمه مبه ر سوالی رووناکیی کردوه بو روژ، جاکه روخساری هینه جوان و رووناک بی چۆن مه حوی شه یدا ی نه بی و له ناویدا نه تویته وه؟

ئاقتابی گرتوه، وه ک کاسه، چه رخ

سوالی لهو روخساره بوو ذه ری ضییا (٦١٦)

خدری زنده که ناوی ژبانی خوارده ته وه بو ژبانی خوارده ته وه و بو ژبانی هممیشه یی بووه، به لام مه حوی له جیاتی ناوی ژبانی خۆلی به ر ده رگای پیغمه مبه ر ده خوا تا کو وه کو خدر ژبانی هممیشه یی چنگ که وی، چونکه ئەو خا که سه رچاوه ی ژبانه و له سایه ی نووری محه مده ییه وه ئەم پایه یه ی ده سکه وتوه:

(خضر) ئەگه ر چاوی حیات ی بریبه ناوی حیات

من له خاکی ده ری جانانه مه هه ر چاوی حیات (٦١٧)

مهحوی وه کو مه لا مه تییه کان هممیشه خۆی به گونا هه بار ده زانی و هه زناکا

خەلکی بە پیاو چاکی تی بگەن، بۆیە دەلتی: من خۆم باش دەناسم و دەزانم چ
کردەوێهەکی بەدم کردوو و چ رۆژە رەشیکیشم لەپیشە، مەگەر هەر پیغەمبەر
(د.خ) شەفاخو ازم بئ لەلایەن خواوە:

دەزانم چیم و «مەحوی» چم لەپیشە

مەگەر ئەو حەضرەتەم بۆ بئی بە سامیع (٦١٨)

خۆشەویستی پیغەمبەر (د.خ) وای لە مەحوی کردوو بەشای هەموو
پیغەمبەرەکانی دابنئ و پایەیی لەحەزرەتی موساو عیسا بلند تر بزانی، هەر
ئیسلامیش بکاتە سەرشک و جیگری هەموو ئایینەکان:

هەر شوانئ کە دەبیتە هەم قەرینی شاهی من

سواری کەر نابئ ببیتە هەم تەکی سواری بوراق (٦١٩)

بالاتە وەک ئەلیف لە حورووفاتی کائینات

مافە وقی تۆ کوژایەو ناوی لەتەحت و فەوق (٦٢٠)

بەلای مەحووبیەو جوانیی پیغەمبەر تیشکی لەمانگ بریووە خەلکی هەموو
سەرسام کردوو و مەحویش یەکیکە لەو عاشقانەو بەهیوای دیداری ئەو
جوانییە:

ئەو بەرقی جیلووە شەوقی کە ئەمشەو بری لەماھ

سینەیی جیهانی بۆ بووە مەجمەر بەناری شەوق (٦٢١)

مەحوی لەبەر خۆشەویستی پیغەمبەر زاتی ئەوێ کردوو کەوا رەفزی تەلقین
بکاو لوتفی پیغەمبەری بەسە لەتەنگانەدا:

مەلا تەلقینی «مەحوی» دا نەدا، (حبل المتین) ی ئەو

لەجیگەیی زەللە دەیلی رەئفەتی طاها و یاسینە (٦٢٢)

جوانیی پیغەمبەر لای مەحوی هاوتای بەهەشتە، ئەوی پیغەمبەری دیبئ
بەهەشتی دیو، بەهەشت بەگۆتێری شەریعت بە خواپەرستی دەست دەکەوئ،
بەلام لای مەحوی بەبیینیی پیغەمبەر، ئەمەش جوړە بۆچونییکی سۆفیانەیی
مەحووبیە:

لەدنیا جەننەتی خۆ دیووە هەر کەس

کەتۆبئی حاضری وەختی وەفاتی (٦٢٣)

هەر لەبارەیی جوانیی پیغەمبەرەو، بەگۆتێری بۆچونیی مەحوی پیغەمبەر
شای جوانانەو هەرکە دەرکەوت هەموو جوانئ سەرەوژتێر دەبن و خۆ لەبەر خۆری
جوانیی یارەکەیی مەحوی ناگرن:

ئەگەر رۆژە بتی من: هەر بتی بئی

سەرەو ژتێر کەتۆ وەک رۆژەلاتی (٦٢٤)

مەحوی لەعیشقەکەیدا دلئ داغ بووەو ئازاریکی زۆری چەشتوو، ئەو
داغەش بۆی بووەتە مۆری عیشق و سەرەرای ئەمە دەردو بەلای یاریشی بۆ
بەدیاری هات و وەک بەراتئ پیشکەشی کرا، چونکە عاشقی راستەقینە نابئ
بئ دەردو داغ بئ:

کە داغی سینەمی دی، دەردی دامئ

وتی: مۆرت هەیی، صاحب بەراتی (٦٢٥)

عیشقەکەیی مەحوی گری سەندوو و بەسەر بوونیدا زالبوو، هەرکە بئیر
لەپیغەمبەر دەکاتەو دلئ لەسۆزدا وەک شاخی توور دەسووتئ و لئو کەباسی
جوانیی دەکا گولئ لئ دەبارئ. وادیارە مەحوی نووری پیغەمبەری کردۆتە
هاوشانی نووری خودا، چونکە کئوی توور بە نووری خودا سووتاو لەم بەیتەدا
دلئ مەحوی وەک ئەو شاخە بەنووری پیغەمبەر دەسووتئ، ئەمەش جوړە
نیستییه کە لەو:

لەگەل مەحوی خەیالی، دل بەجاری بۆتە کئوی طور

لەکن وەصفی جەمائی، لئوی واصیف گول بە دامانە (٦٢٦)

مەحوی لەم بەیتەیی خوارووەدا خۆ بەختکردن لەپیناو عیشقی پیغەمبەر بە
بەرزترین پلە دادەنئ و دەبیتە شای هەموو شایان، جا مەحوی کە خۆی یەکیکە
لەو عاشقانە پایەیی خۆی بەپایەیی پاشایان ناگۆریتەو، چونکە هەر وەک لەبەیتیی
پیشوو زانیمان کەرادهی عیشقەکەیی هئیندە بەتینە گەیاندووویەتییه پلەیی

ئهوی ساتی له بهر پیتا سهری ته سلیمی دانابی
ئه بهد مالیک ریقابی گهردی ته سلیمی شاهانه (٦٢٧)

د- خۆشهویستی خواو نیستی له ودا:

له پێشه وه باسی خۆشهویستی خوابی کراو به گوێره ی با به ته کانی له ناو
شيعره کانی مه حويدا هه لسه نگینرا، ئیستاش له م بهیتانه ی خواره وه دا ئاماژه بو
لایه نیکی قوولی ئه م خۆشهویستییه ده کری که به ره و حاله تی نیستی له خوا دا
ده پروات.

هه ر که نووری خوا له مه حوی هه لدی، گیانی و دلێ شه ونم ئاسا ده تویته وه و
ده بنه هه لم، ئه مه ش جوړیکه له نیستی و له ناو چوون له بهر تینی عیشق:

تۆکه ده رکه وتی، مه پرسه چیی به سه ردی جان و دل
حالته تی شه ونم ته ماشاکه به وه قتی رۆژه لات (٦٢٨)

به تیشکی نووری خوا شاخی توور سووتا و هه زه ته موسا له خوی چوو،
به پرشنگیکی چاویشی خه لک هه موو مه ستن و ئه م مه یه چی بوو که ئاده میشی
پێ مه ست بوو؟ مه ستی به م جوړه نیستییه که و مه حوبشی تیکه و تووه:

بنازم به و پیا له ی چاوه مه سته به یه ک پرشنگی عالم سه ره سه ر مه ست
به جو زمه ی ناوی ئه م ناوه به چی به م
به نه شه ی ئه و به شه ره م (بوالبشر) مه ست (٦٢٩)

مه حوی به ته مای بینینی خوا به له دواماییدا، یاریتی ده لێ: تا رۆژی دوامایی
هه ر سه رخۆشی نیگام به «وجوه یومئذ ناضرة الی ربه ا ناظرة» (٦٣٠):

ده ناسی با ده که ی مه قصوودی هه شه

ده لێ «مه حوی» بنوو تو تاسه هه ر مه ست (٦٣١)

مه حوی گه لێ له خۆشهویستی خوا ییدا رۆچوو و هه ست به هاتن و چوونی
خوا ده کا، هه رچه نده هاتن و چوونه که ش بێ وینه یه، که مه حوی هه ست به زیندوو
بوونه وه ده کات نیشانه ی هاتنه و که ده که ویته حالی مه رگه وه نیشانه ی رۆیشتنه،

به م جوړه مه حوی په یوه ندیی گیانی له گه ل یه زداندا په یدا کردو وه:

حه یاتی تازه دیته به رم و رۆحم ده رده چی، وه رنا
سه داییکی نییه وه ک مه وحی گه وه ره هاتن و چوونت (٦٣٢)

مه حوی په روانه ئاسا ده یه وێ به خۆری رووی یه زدان بسووتی و بکه ویته
حالته تی نیستییه وه:

دیاره خو په روانه هه ر سووتانه ئه صلی مودده عای

بو یه ئیمه ش عاشقین، ئه ی شه خصی ئاته ش خو به خووت (٦٣٣)

دوو باره مه حوی له عیشقی بینینی رووی خوا دایه و هه زده کا زوو پیتی شاد بی
به لکو رۆژی دوامایی به سه ردا دی:

ده یوت: قیامه ت ئه لبه ته روومت نیشان ئه ده م

رووده رخه، تاکو رۆژی قیامه ت هه لێ له رووت (٦٣٤)

ئه وه ی عاشقی خوابی، دلێ زیندوو وه مردنی بو نییه، ئه وه ی به ده ردی عیشق
بمړی به مردوو دانانری و له گه ل خوا ده ژێ که (حیی لایموت): ه:

دل زیندوو وه به عیشق و، بژی تو له مه رگ ئه مین

به م ده رده بمه، تابییه (حی لایموت) (٦٣٥)

ئه وه ی ئاره زووی له شی نه مریتی، ناتوانی به خوا بگا و پیتی شاد بی، چونکه
تاشت له ناو نه چی ناگاته ئه نجامه که ی که په یدا بوونی شیوه ی نوییه تی، بو یه
مه حوی ده یه وێ خوی یه کتی بی له وانه و له ناو بوونی خوا دا بتویته وه:

چ خه یالیکه لیقای به فه نا چوونی جه سه د

(تا پریشان نشود کار به سامان نرسد) (٦٣٦)

مه حوی ده یه وێ به ریگه ی خۆشهویستی خوا ییه وه له نیستییه وه به ره و هه ستی
بروات، دیاره گه یشتو ته نیستی بو یه ده یه وێ بگاته هه ستیی دوای
نیستی (البقاء بعد الفناء) که په ی پیرو رابه ره کانه:

به لکه له و رییبه وه من په ی به مه عیمرا نی به قا

«مه حویا» غه یری خه راباتی فه نا نیمه مه لاد (٦٣٧)

زۆرچاران عاشق له کاتی گهراڻ به شوینی یاردا، ریی لی ون دهبی و بی
سؤراغ ده بیته، ئەم بی سؤراغییەش جۆره نیستییه که:

ئەوی چوو بۆ سؤراغی، بی سؤراغە
خەبەر وایه که کەس نابێ خەبەر دار (٦٣٨)

مەحوی گەلی به شوین شەهید بوونی خۆیدا گهراوه و تا به دەستی کەوت و
گەشتە حالی نیستی و به بی باکی دەسوورپیتەوه:

له تیغی تۆ هەتا «مەحوی» شەرەفیابی شەهادەت بوو
خوینی بوو بە ئاو، ئیتر له داوینت ئەما مەحزور (٦٣٩)

مەحوی له خۆشەویستی خواییدا گەشتۆتە پایە نیستی و ئاگای له قسە و
قسە لۆکی کەس نییە و گوئی به نامۆزگاریی کەس نابزوی چونکە له بوونی خۆی
و نیووه:

چل و چۆکەر مەدە دەورم، خودا حافیظ نەصیحەت کەر
لە شەکوە عیشق و لۆمە عەقل ئەمن هەم لالەم و هەم کەر
زوبان و گوئی گەلو پەندی نەلی دەبیەن، نە پی دەبیەن
عەبەث دین و دەچن بەم جۆشە غەمازو مەلا مەتگەر (٦٤٠)

مەحوی رۆژی شە به عاشقی خوا داناهه له گهراڻیدا و گهراڻه که ی بۆ مۆمی
رووی خوایه و شەیدای بووه، جاکه رۆژ به و هەموو شەوکەت و هیزه وه بهرامبەر
نووری خوا و ابی و ئارام نەگری، دەبی مەحوی بەم کزی و لاوازییه وه چی بکات؟

لاجه رەم کردوویه نووری جیلوهی ئەو ماها به چاو
دەوری بۆ ئەو شەمعەیه دايم وەکو پەروانه رۆژ (٦٤١)

دلی مەحوی له عیشقی خوادا بووته گەر دو به دواي داوینی یار ده گه ری تا
ده یگاتی و ده که ویتە باری نیستییه وه:

هەر کۆششە به کاره، ئەگەر چووبیه فەناش
دل بوو به گەردو عالەمی دامەن دەکا سؤراغ (٦٤٢)

مەحوی گەشتۆتە پایەکی بەرز له خۆشەویستی خوایی و تهواو به پیکي

گیانی مەست بووه و له باری نیستی دایه، بۆیه گومانی نییه که نوێژەکانی له
مهولای لی قبول بکری، چونکە په یوهندی به جیهانی هەستییه وه نەماوه:

سەجاده مەمی پیا رژاوم و عوریان و لەش به خون
نوێژم مەظەنە وایه له مەولا بکەن قبول (٦٤٣)

مەحوی له مەیدانی خۆشەویستی خواییدا پەل پەل کراوه و پەلهکان داوینی
پاکی یاریان گرت و بەریان نەدا، و اتا: له گەلیدا بوونه یەک و لەو داتوانه وه:

پەلی داوینی پاکت- گرتنی بۆ بوو زیاد ئەوجا
له مەیدانی مەحەبەتدا ئەگەر «مەحوی» کرا پەل پەل (٦٤٤)

مەحوی شەو ده کاته عاشقی رۆژ، بۆیه هەر کەرۆژ هەلدی شەو بارگە ی خۆی
ده پیچیتەوه، بەم شیوهیه ده یه وی خۆی و کەسانی تر له شەوه وه فیتری
خۆشەویستی راستەقینه بین و وەک شەو قوریانی تیشکی جوانیی رۆژبەن که
له نووری خواوهیه:

شەو هەموو شەو چاوه رییه رۆژ هەلی، هەر رۆژ هەلات
مەحوه سەرتاپا له به ریپیا فیداکارانه شەو (٦٤٥)

مەحوی بیابانی عیشقی گرتۆتە بهرو گوئی له وه نییه که تیددا ون ده بی
یاخود دەمری، چونکە عاشق مەبهستی گەشتنه مەعشوقه یه و که ی له پیتا و
پیگە یشتنیدا خۆی بهخت کرد ئەوکاته ی بهختیاریه:

دەزانم بادیهی عیشقه خەطر ناک
که چی هەرچوم، ئەگەر مام و ئەگەر چوم (٦٤٦)

به لایەن مەحوبیه وه گەدایی له بهر دەرگانه ی خوادا زۆر له پاشایه تی پایه ی
به رزتره، جاکه مەحوی خۆی ئەم راستییه بزانی ده بی یه کتی بی له و گەدایانه و
به جیهانی گیانی خۆی گەیی بی و ئەم تاجه هەمیشه ییه ی له سەرناییت:

ری درایی به گەدایی نەفەسی له و دەرده دا
هەر کەسی، تا نەفەسه عاریه شاهه نشاهی (٦٤٧)

وا دیاره مەحوی گەشتۆتە به رده رگای یاروپایه ی پاشایه تی و هەرگرتوه،

به لّام ئیستا دهرکراوه و شکۆبه که ی لئ سندراره و تهوه، مه حوی ئەمه به جوړه ستمه مئ ده زانئ، به لّام له راستیدا عاشق همیشه له ژیر تاقیکردنه وه ی یاردا به و ده بئ به هه موو جوولانه وه به کی قایل بیت:

بئ خه تا ئەو شه هه له و به درده «مه حوی» ی دهرکرد
بوچ کهس سه رنه چوو ه شه و که ته ی صاحب جاهی (٦٤٨)

٢- مه حوی و ریبازه سوڤیگه ریه فه لسه فییه کان:

له پیشه وه باسی شیعه ئایینییه کانئ مه حویمان کردو زانیمان که وا مه حوی وه کو مه لایه کی سوونیی ئه شعهری بیرده کاته وه و بیروبا و هره کانئ له چوارچیه ی شه ریه ت دهرناچی، سه ره پای ئەمه ش ناوه ناوه له شیعه سوڤیگه ریه کانداهو لئ داوه که شه ریه ت و ته ریه ت بگومجینئ و بی کاته یه ک و له سه ر رئ و شوینی غه زالی بروات:

رئگه ی هودا طه ریه ته عیشه ، ده «مه حویا»
وه رن و پیابوژن و (صلوا علی الرسول)
هه ر ئەم طه ریه بوو به هه موو سه حبی گرتیبان
رۆیین پیا، هه تا گه یه مه ره ته به ی وصول (٦٤٩)

مه حوی له به یته دووه مدا به ئاشکرا پیمان راده گه یه نئ که په پره ی کردنی پیغه مبه ر (د.خ) ریبواری سوڤیگه ری ده گه یه نیته پله ی گه یشتن (وصول) به خوا «له مه وه ده توانین بلئین له گه ل ئەوه ی مه حوی ته ریه ته بئ شه ریه ت به کاره ی ناوه، هه موو ئایینه کۆنه کانئ ره تکردوو وه ره فزی کردوو نه ته وه، به لّام له به شه شیعه سوڤیگه ریه کاندیدا توانیوه ته به ره مه مئکی ئەو تو دایینئ له رووی ره مزی سوڤیگه ریه و ئیستیتیکی رۆمانتیزمییه وه به رامبه ر به ره مه گه وره کانئ سوڤیگه ریه ئیسلامی بوه ستئ و ببئ به (مطلق) و له لایه ن هه موو که سیکیشه وه چیژی لئ وهریگری و به چاو یکی به رز ته ماشا بکری» (٦٥٠).

که و ابو مه حوی له شیعه سوڤیگه ریه ده ستیکی بالای هه بووه و ئیسلام سه رچاوه به کی مه زنی خو ریه ی غه زه له کانئ بووه، به لّام له گه ل ئەمه شدا وه کو

شاعیریکی سوڤی سوڤو پرته ی عیشه که ی به ره و ریبازه سوڤیگه ریه فه لسه فییه کانئ بردوو وه له و کانئ یانه ش ئاوی شیعه نو شکردوو وه به ره مه مئکی خنجیلانه ی بو مان جئ هیشتوو ه. جا ئەمه حوی له خویدا دژایه تیه کی په یدا کردوو له بیروبا و هری مه حویدا «چونکه ته نگ و چه له مه و پیچه وانئ ناوه کیه کی له شیعه سوڤیگه ریه کاندئاوه نده زۆره، و امان لئ ده کا له لیکنۆلینه وه دا که خه ریه کی مه به سیک ده بین و مه به سه کانئ ترمان له به رچاوه نه بئ» (٦٥١).

هه رچونئ بئ له هه ر ریبازیکی سوڤیگه ری فه لسه فییدا هه ول مان داوه رۆلی مه حوی ده ستنی شان بکه یین و به یته شیعه کانی ش بکه یینه به لگه ی بو چونه که مان، ئیستاش و له خواره وه یه که یه که به گو تیره ی جو ری ریبازه که به یته کان تو مار ده که یین و لیکیان ده ده یینه وه:

١- مه حوی و یه کیتی بوون (وحدة الوجود) (٦٥٢):

مه حوی له م به یته ی خواره وه دا زۆره وردی به ره و یه کیتی بوون ده روا و سیبه ری به جیهانی هه ستی داناوه و هه تا ویش به جیهانی نیستی، ئینجا روونی ده کاته وه که تا ریبواری سوڤیگه ری له تاریکی خو په رستیدا بمینئ له نووری عیشه ی خوایی دوور ده بیت، جا ئەوه ی بیه ی به و پایه به رزه بگا و مه حوو بیته وه له ناو بوونی بئ پایانی خوا دا، ده بئ ده ست له خو ی هه لگرتی هه تا سیبه ری بوونی نه مینئ و ئەو کاته هه تاوی خواناسی لئ هه لدی و له عیشه قدا ده سووتئ و بوونی نامینئ و هه رخوا ده مینئ به س، ئا ئەمه یه کرۆکی یه کیتی بوون:

تا ظوله تی وجوده ته ریه کی له نووری عیشه

سیبه ر نه ما، هه تا وه، که «مه حوی» نه ما، خودا (٦٥٣)

مه حوی ژبانی جیهانی به که شتییه ک داناوه و خه لکیش به سوار بووه کانئ، بیگومان ئەم که شتییه ش له ناو ده ریادا که شتییه وان سه ره په رشتی ده کات، جا مه حوی له و با و هره دایه که ئەوه ی له م ژبانه دا ته نیا پشت به خوا بیه ستئ و هه رئه وه ی له به رچاوه بئ، ئەو امنه تی که شتی و که شتییه وان (ده سه لاتدار) نازانئ و ته نیا یه کیتی له به رچاوه که خوا به و هه ر ئەو ده بینئ و گو تیرا به لئ فه رمانه کانئ

ئەو دەكات «الا له الخلق والامر» (٦٥٤):

موسسته غنبييه له مهننى سه فينه و سه فينه وان

ههركهس كه ئيشى ههريه خودا بئى، نه ناخودا (٦٥٥)

لهم به يتتهى خواره ودها مه حوى به ره و فه لسه فهى ئەفلوتيني و تيؤر بيه كهى ئيبن
عه ره بيمان دهبا له بارهى كيشهى تاك له زؤر و زؤر له تاك (الواحد في الكثرة
والكثرة في الواحد)، ئەمهش كيشه يه كى زؤر كۆنه و ئەفلوتينييه كان باوه ريان به
زؤر له تاك بوو (واتا: سه رچاوهى بوونه و ره كهان بؤ خواى تاك ده گه ريتته وه)، به لام
ئيبن عه ره بى باوه رى به يه كيشه يه كى سه رتا پايى هه بوو، به واتاى تاك له
زؤر «الواقع ان نظرية وحدة الوجود قديمة في غنوصياتها الشرقية التي ظهرت
لدى الافلوطينية يعنى الكثرة في الواحد، قد تطورت لدى ابن عربي الى وحدة
شاملة بمعنى الواحد في الكثرة، بعد ان احال ابن عربي طبيعتي الناسوت
واللاهوت المنفصلتين الى وجهين لحقيقة واحدة» (٦٥٦)، بهم جوړه مه حوى
په پره وى ئيبن عه ره بى دهكاو ده لئى: له يه كيتى به وللاوه و هيج لهم جيهانه نيبه و
به لكو دوو باره كردنه وهى ژماره ي يه كه:-

غه يره و وه حدهت له وجودانييه، كه ثرت وه همه

ساده ته كرارى يه كه، مه نشه ئى ئە وهامى عه ده (٦٥٧)

كه و ابو ژماره ي يه كه سه رچاوهى هه موو ژماره كانه و له وه وه په يدا
بوونه «فكل ما في الوجود واحد... والمعبود بكل لسان وفي كل حال وزمان
انما هو: واحد والعابد من كل عابد انما هو الواحد، فما ثم الا الواحد، الاثنان
انما هو واحد وكذلك الثلاثة والاربعة» (٦٥٨).

مه حوى لهم به يتتهى خواره ودها دوعا له و كه سانه دهكا كه چاويان به پرسنگى
نوورى خوا رووناك بووه و يه كيشه يه كى گيانى و (شهود) بيان په يدا كردوه و
كه چى سه يرى روخسارى كه سانى تر ده كه ن:

ههركه سى چاوى كه به و جيلوه موونه وهر بوويى و

كه سى كهى بيتته نه ظه، ديدهى پريچ له ره مه د (٦٥٩)

مه حوى لهم به يتانهى خواره ودها داوا له خوى دهكا كه هه موو كارو بار يكي
به ره و خوا بگي ريتته وه و داواى يارمه تى له كه س نه كا، چونكه ئەو كه سانه ش
يارمه تيبه كه هه ر له خوا وهر ده گرن، كه و ابو ئەمه ده بيتته جوړه هاويه شى دانان يك
بؤ خوا «ولانشرک به شيئاً» (٦٦٠)، جاكه خوا سه رچاوهى هه موو شتى بئى و
هه مووى هه ر بؤ ئەو بگه ريتته وه «الاله الخلق والامر» (٦٦١)، پيويسته هه ر ئەو
بناسين و هه ر زيكرى ناوى ئەو بكه ين:

«مه حوبا» بابه س بئى شيركى ته شه بووث بهم و به و

بگره به س دامه نى ته و حيدى «هو الله احد» (٦٦٢)

«مه حوى» چ كه س مه ناسه، بناسه خودا و به س

زيكرى يه كى كه، ماره، مه كه باسى چارو مار (٦٦٣)

ئوه وى خوا به تاك و ته نيايى ده ناسى، ده بئى هه ر ناوى ئەوى له سه ر زار بئى و
له ئيش و كاريا هه ر په نا بؤ ئەو ببات و نابئى مانگ و رؤژ و پاشا و وه زير به شت
بزائى و له ژياندا رؤليان بداتى، چونكه هه رخوا خاوه نى گشته و لهم گه ردوونه دا
ده سه لا تداره:

نه ناوى رؤژو مه ه بردن، نه باسى صه در و شه ه كردن

مووه حيد هه ر ده بئى هه ر يه ك بناسى، هه ر له يه ك ده دوى (٦٦٤)

مه حوى بيزارى به رامبه ر جيهانى هه ستى ده رده پري و به (مجازى) داده نئى و
ده يه وى خوى و خه لكانى تر روو له (حقيقة) بكه ن كه خودى خوايه، چونكه هه ر
ئەو سه ره تا و كو تاييه «هو الاول والاخر والظاهر والباطن وهو بكل شيء
عليم» (٦٦٥)، جاكه يه كى رووى له حه قيقه ت كردو به ته و اوى خواى ناسى
ئوه و نه دى به سه كه بلئى (لاله) چونكه پيويستى به جيا كردنه وهى هيج په رسترا و
نابئى و هه موو په رستنى هه ر بؤ خوايه، بهم پييه حه قيقه ت هه ر خوايه و تاك و
ته نيايه له بوون و په رستندا و ژيان مه جازه و سه رچاوه كهى ته نيا خوايه:

ئەم مه جازه چيبه، روو كه ينه حه قيقه ت، ئەوجا

(لاله) هت به سه، گه ر طالبيى (الا الله) (٦٦٦)

ب- مه حوی و تیچوون (الحلول):

که ناوی تیچوون دئی یه کسهر هه للاجمان به نه ندیشه دادی، چونکه خوئی شاسواری ئەم مهیدانه بووه، هه للاج له باره ی تیچوونه وه بیروباوه پیکتی چه سپاوی نه بووه، له دیوانه که ییدا گه لئی نمونه ی وا ده بیئری که ئاماژه بو یه کگرتن ده کهن له گه ل خوادا، له لایه کی تریش ده قی وای هه یه که رای یه که می پووچ ده کاته وه (۶۶۷).

نابئ ئە وه مان له بیربچئ که زۆر جاری وا هه بووه درۆیان به ده می ئەم که له سۆفیان وه کردووه و ده قه کانیان شیواندووه، ئە گینا بته پرستی زات نه کا بته که ی به خوا بزانی «وما نعبدهم الا لیقربونا الی الله زلفی» (۶۶۸)، چۆن ئەم که له زانایانه داوای یه کگرتن له گه ل خوادا ده کهن؟ خو چاک ده زانن حه قیقته تی خوا به هیچ حه قیقته تی ناچئ و «تیچوون و یه کگرتنیش به جنس ده بی، خواش جنس نییه تا بچیتته ناو جنسی تره وه» (۶۶۹).

ئە گهر بیت و سهیری دیوانی مه حوی بکه ین ده بینین له به شه کوردییه که ییدا له (۱۳) به ییتدا ئاماژه ی بو هه للاج کردووه جا چ به شیوه یه کی راسته وخۆیا ناراسته وخۆ (۶۷۰)، و اتا «مه حوی لیردها وه کو سۆفییکتی راست مه نسووری هه للاجی کردووه به ره مز بو خوئی» (۶۷۱).

بیگومان مه حوی هه للاجی به راست زانیوه، ئە گینا هیئنده به چاکه ناوی نه ده هیئاو پییدا هه ل نه ده گوت، ئە مه ش ئە وه ده گه یه نی که مه حوی سۆفی چوو ته ناخی هه للاج وه وه لئی تیگه یشتوووه که مه به ست له تیچوونه که ی هه للاج جوړه نیستییکه که برتییه له مه حوو بوونه وه ی نه فس و هه رگیز تیگه لبوونی لاهوت له ناسووتا ناگونجئ، چونکه «بما ان الحلول والاتحاد بین المخلوقات محال، اذ لا یمكن ان یصیر رجلان رجلا واحداً لتباينهما فی الذات فالتباين بین الخالق والمخلوق اعظم واولی لتباين الحقیقتین» (۶۷۲).

ئیسستاش چه ند به ییتیکیان ده خه ینه به رچاو که مه حوی له سایه یانه وه به ره و تیچوونه ده روونییه که ی هه للاج چوو:

مه حوی له و باوه ره دایه که گوته به ناوبانگه که ی هه للاج (انا الحق) راسته و هه قه، به لام نه ده بوو به ئاشکرا بیگوتبایه، چونکه ئە مه درکاندن نیی نیوان خوئی و خوایه، نه یینی نیوان دلدار و دل به ریش ده بی بیاریزی. مه حوی له وانه یه به م جوړه له (انا الحق) گه یشتبئ که مه به ستی هه للاج ئە وه بووه که خوئی خولقیته ری خوایه و هه ره ئە و ری نشان ده ریتی و هه موو کاروباریکی له ده ست ئە وه و له نووری خوا په ییدا بووه و به ره و ئە و نووره ش ده چیتته وه، یا خود ئە و زمانه ی پیی گوډه کا و ئە و ده ستی پیی ده نووسی و ئە و توانایه ی که هه یه هه مووی هه ر خولقیته ری خوایه و له ژئیر ده سه لاتئ ئە وه، به لام هه ر چۆنی بی نابئ عاشق خوئی به مه عشوق بزانی، چونکه مه عشوق بی وینه یه:

باحه قیسی بی له بو مه نصور (انا الحق) حه ق نییه

شیتیه مه جنوون ئە گهر بی نازی له یلایی بکا (۶۷۳)

هه للاج چۆن له سه ر هه ق گوته که ی و (انا الحق) هه کی ده سه لاتئ سته مکار به کوشتنیان دا، به م جوړه شیعه ره کانی مه حوی له هه ق گوته و هه للاج وه له جیاتی پاداشت دانه وه ی پیویست بوو بیکوژن، ئە م هه ق گوته ی مه حوی دوو لایه ن ده گرتته وه: یه که م: ره خه گرتنی له باری کۆمه لایه تییه ئە و سه رده مه که له پیش ئە م به یته دا ده لئ: دادگا و جیگر وه کو ده باغ خانه و قه سابه، دووه م: هه ق بیژی به واتای (انا الحق) و اتا: مه حوی هه ندئ ئاماژه ی وای هه یه و نه زانه کان تیی ناگه ن و تاو ده ده نه ده سه لات و سزای ده دن:

له حه ق بیژی بووه به حری (انا الحق) هه ر قه صیدیکم

له باتی جائیه، واجب گه را قه تلم بکه ن واجیب (۶۷۴)

مه حوی که رووی ده می له کۆلکه خوتنده واره کان ده کا، ئە وانه ی که وه کو بکوژی هه للاجن و ده یانه وی له سه ر که م شتی مه حوی پیوه کهن، گهر ئە وانه بزانی چ جوړه رازو نیاز و نه یینییه که له گه وه ره ی دلی مه حویدا شه پۆل ده داو چۆن جیهانی تاریکی ماده روژن ده کاته وه، هه رگیز ئە م شه و چراغه به که س ناده ن و تاریکی دلایانی پی رووناک ده که نه وه، و اتا: ئە گهر به ته وای له بیروباوه ره کانی

مه حوی بگهن، ئەوا دەیکەنە رابەری خۆیان، بەم جوۆره مه حوی ناههقی نییه گهر ئەم جوۆره شیعرانه بەکەس نیشان نەدا، چونکە وەک (انا الحق) ه که لیتی تی ناگهن، که و ابو مه حوی به کیتکه له وانهی باوهریان به تیچوونی هه للاج هه یه:

گهر تی بگهن له گه وهه ری دلدا چ مه وچ ئەدا

ئەم شه وچراغه لەم شه وهدا کەس دەدا بەکەس (٦٧٥)

حه ق بیژییه ک گوناھیه مه نصورو، حه قه من

ئەم قه طعه گهر نیشانی نە دەم (مه حویا) به کەس (٦٧٦)

مه حوی هه میسان شانازی به گوتە کە ی هه للاج ده کاو به هه قی ده زانی، به لام زاناکانی ئەو سه رده مه لیتی تی نه گه یشتن، بۆیه مه حوی له و روژهی بووه و تا ده مرئ هه ر به هه قی گوتوو هه ق و به ناهه قیش ناهه ق ئە گهر وه کو هه للاج بشیکوژن، چونکە ئەو کەسه ی خوای گهره که وه ده یه وئ پی پی بگا ده بی وه کو هه للاج بچیتته سه رسیداره و له پیناو بیرو باوهریدا بکوژری، به م کوشتنه ش دوو جار پایه ی به رز ده بی: به کەم: ده بیته سه ردارای عاشقانی خاوه هه قیقه ت، دووهم: له سه ر سیداره وه به رز ده روانی و له بینه ران به رزتره و ئەوان سه ییری ده کهن:

به حه ق هه رحه ق، به ناحه ق ناحه قم گوتوو له روژی بووم

وه کو مه نصور ئە گهر بیشمکوژن ناکه م له حه ق لاده م (٦٧٧)

موحه ققه ق هه ر کەسی مه سه له کیه حه قق و حه ققییه مه نظوور

سولووکی چوونه سه رداره، طه ریه ی پیرییه مه نصور (٦٧٨)

ج- مه حوی و یه کیتی ئایینه کان (وحده الادیان):

مه حوی له چه ند غه زه لیکیدا ئا ماژهی بو ئایینی به راهمایی و جووله که وه مه سیحی کردوو، هه رچه نده وه کو ئین عه ره بی راسته وخۆ نه یگوتوو که سه ری سورماوه له دللی خۆی و هه رده مه ی له شوینی ئوقره ده گری و جیا وازی نه هیشتوو له نیوان که عبه و دیرو که نیسه و بتخانه، به لام دژایه تیشی نیشان نه داوه له شوینی گله بی له دللی ده کا که بوته بتخانه ی بی به ره هه من و دیری بی ره بن

له بهر بی ناگایی و خافله تی.

مه حوی لەم به یته ی بو مان ده رده خا که دللی پاکی ئیمان دار عه رشی خوا به و شوینه پیرۆزه کانی به ره همایی و دیانه کان هه موو پیرۆزن و نه فره تی لییان نه کردوو:

دلّه عه رشی خودا (مه حوی) خه جاله ت به له بهر غه فله ت

که بوته بوته که ده ی بی به ره هه من، یاد هیری بی راهیب (٦٧٩)

مه حوی له بهر گه رمیی سوژی عیشه که ی ده یه وئ واز له ئایینی خۆی بینی و بچیتته سه ر ئایینی مه سیحی، چونکە زولفی یاره که ی وه کو زوناری ره به نه کانه وه له گه ل دهستی مه لا ناگوئجی، لی ره دا مه لا نیشانه ی شه ریه ته و به پیی ده ستووری ئیسلام له ئایین لادان دروست نییه، بۆیه وه کو شیخی سه نعان بو کچه گاوری و هه رده گه ری:

له گه ل دهستی مه لا ری ناکه وی زوناری زولفی یار

وه کو شیخ ئیختیاری مه ذه به ی (ته رسا) نه که م چبکه م (٦٨٠)

دللی مه حوی به دوای یاردا ده گه ری، له هه ر شوینی ده رکه وی بو ده چی، ئە گهر ونبوو له کۆنه دیره کان سو راغی بکه ن، چونکە له وانه یه گه نجی مه عریفه تی خاواناسیی له و شوینه کۆنانه ده سته که وی، که و ابوو دیره شوینی ئوقره گرتنی دلّه شه یداکانی خوا په رستییه، ئە مه ش ئەم به یته ی بابا تاهیرمان دینیته وه یاد که ده لیت:

کنشت و کعبه وبتخانه و دیر سرای خالی از دلبر نزونند (٦٨١)

هه ر له م باره یه وه مه حوی ده لیت:

له مه حوی دلّ ئە گهر ون بوو وه کو گه نج

سو راغی که ن له کونجی کۆنه ده یران (٦٨٢)

مه حوی به شوین یاردا گه راوه و رووی کردۆته (صومعه) یه ک، یار له و پی بینیه وه فه رمانی داوه ئەم عاشقه هه رزه یه ده رکه ن تاجاریکی تر به م ناوه دا نیته وه، به م شیوه یه مه حوی وه کو بابا تاهیر خوا له (صومعه) شدا ده بین:

له حه ظيكي من له صه ومه عه دا ديوو، ئه مري دا
ئو هه رزه گه رده له م ده ره ده ركه ن، نه يته وه (٦٨٣)

ياره كه ي مه حوى خاوه نى په رجووه كانى حه زه تى مووسا و عيسايه، هه ر
كاميكي بوى ده رى ده خا و نيشانى ده دا جگه له په رجووه كانى ئيسلامه تى كه
قورئانه، به م پييه خاوى مه حوى خاوى هه موو ئايينه كانه و به هه ر شيويه بيه وئ
خوى به خه لكى بناستين له سه ر ده ستى پيغه مبه ره كه ي ده يكات، ئاليره دا يه
سنور به زاندى له نيوان ئايينه كان:

ساعيدى ده ركه وت و عالم بوو به مووسايى هه موو
موعجيزه ي لى تو كه ده رخوا، جومله ده بنه عيسه وى (٦٨٤)

مه حوى ليره دا له خزمه تى پيرى موغان دا يه و سوئدى دا وه كه چيتر گوى له
ئاموزگار بيه كانى مه ولانا خاليدى نه قشبه ندى نه گرى و هه ر له ئاته شكه ده كه ي
ئو دا مي نيته وه، ئه مه ش ئه وه ده گه يه ني كه مه حوى به شوين ياردا ويله و رى
كه وتوته لاي سه رو كى موغى زه رده شتي بيه كان تا له ويدا بگاته مه به ستى خوى:

قه سه مى گويمى به چاوى به چه دا پيرى موغان
كه له مه ولا نه بيبي و عظ و قسه ي مه ولانا (٦٨٥)

د- مه حوى و تيورى مرؤفى ته واو (الانسان الكامل):

مرؤفى ته واو ئه و كه سه يه كه خاوه نى هه موو كه مالى خوا ييه، ئه م كه مال ه ش
له راستيى محه مه ديدا رهنكى دا وه ته وه، وا تا: گيانى محه مه د لؤگوسه و هه موو
پيغه مبه رانى تر له وه وه په يدا بوونه.

مه حوى سؤفى له چه ند به يتي كدا به ره و ئه م تيوريه ده چئ و پيغه مبه رى به
ته وا ترين مرؤف دا نا وه له مه قامى خواناسيدا:

(ئه حمه د) كه ئه كمه لى به شه ره، له م مه قامه دا
رو تبه ي كه مالى عيجزى له (لا احصى) يه عه يان (٦٨٦)

مه حوى به چاكي له پله و پا يه ي پيغه مبه ر (د.خ) تيگه يشتو وه و ده زانى له چ
سه رچا وه يه كه وه زانباريى وه رگرتو وه په رجووه كانى هينده زورن له ژماره نا يه ن،

بؤيه نه گه ر تو زى با سى راستيى ئه و پيغه مبه ره بؤ ئه م خه لكه نه زانه بكا له وا نه يه
به رده بارانى بكه ن و به شيتى تي بگه ن:

عولوى مه رته به ي گه ر شه مه ييكت تي بگه يينم من
ده ترسم به رده بارانم بكه ن ئه م تئ نه گه يوانه (٦٨٧)

كه محه مه د (د.خ) به رز ترين ئاده مى بئ، ده بئ پا يه شى لاي خوا هه ر وا بئ،
حه زه تى عيسا به و مه زني بيه وه كه به رزكرا يه وه بؤ ئاسمان تالاي ئه و خو رى كه
جيهان رووناك ده كاته وه، به لام به رزكرا نه وه كه ي محه مه د (د.خ) تا شو ينى بئ
شو ين (لامكان) بوو، گه بشته لاي خوا و په رده له نيوانيان نه ما، به راستى ئه مه يه
مرؤفى ته واو:

عو رو و جى عيسه وى تا ئاسمان و شه مسى عالم بوو
عو رو و جى ئه حمه دى تا (لامكان) و شه مسى جانا نه (٦٨٨)

مه حوى له قه سيده ي به حرى نووردا ستايشى پيغه مبه ر ده كا، كه ديته سه ر
وه سفى دلئى، ده لئى: دلئى پيغه مبه ر به نيسبه ت بوونه وه ره وه وه كو دلؤيكيه و
هينده مه زنه عه رشى خوداى تيدا دياره «ما وسعنى عرشى ولا فرشى ولا سمائى
ولا ارضى ولكن وسعنى قلب عبدى المؤمن» (٦٨٩) ئه و دلئى كه له بچو و كيدا
خالئيكه، به لام خالئيكى هينده گرنگه نوورى په رگارى بوونه وه رى تيدا
جيگير بووه، وا تا: بوونه وه ر له نوورى محه مه دي بيه وه په يدا بووه.

چ دل؟ قه طريكه ئه م عه رشى ره حمانى تيا ده رجه
چ دل؟ نوقطيكه، ئه م مه ركه زى په رگارى ئيمكانه (٦٩٠)

ه- مه حوى و راستيى محه مه دى (الحقيقة المحمدية):

مه به ست له راستيى محه مه دى بوونى محه مه ده هه ر له پيش خولقاندنى
حه زه تى ئاده مه وه تا له دا يك بوونى محه مه د د.خ كو نترين ده قى شيعرى كه
ئاماره ي بؤ ئه م راستييه كردين ئه م چه ند به يته ي (عباس بن عبد المطلب) ي
مامى خو به تى كه به م شيويه ستايشى كر دو وه:

من قبلها طبت في الظلال وفي مستودع حيث يخصف الورق

ثم هبطت البلاد لابشر انت
 تنتقل من صالب الى رحم
 حتى احتوى بيتك المهين من
 مه حوى وهكو شاعيريتكى سؤفیی موسولمان له كوّمه له به يتيكدا ئامازهى بو
 راستی محه مدهى كردووه و لهم به يتهى خواره ودها ستایشی پیغهمبه ردهكاو
 جوانیبه كهى دهكاته سه رچاوهى بینایى چاوى هموو پیغهمبه ردهكان:
 نهى جه مالت نوورى دیدهى ئه نبیا
 شامى طورپهت صوحي عیدی ئه ولیا (٦٩٢)
 مه حوى نوورى پیغهمبه رى كردوته سه رچاوهى هموو رووناكیبه ك و گه ردوون
 خوړى وهكو كاسه یهك لار كردوته وهو سوالى رووناكى دهكرد له رووخسارى
 جوانى پیغهمبه ر، به راستى وردهكارىبه كى له جیبه و داهیتانیتكى مهزنه له لایهن
 مه حویبه وه:
 ئافتابى گرته وه، وهك كاسه، چه رخ
 سوالى له و روخساره بوو ذهرى ضیا (٦٩٣)
 پله و پایه ی پیغهمبه ر لای خوا زور به رزه و وهكو شا به يتيكى شیعری
 هه لپژاردهى خوایبه له دیوانى شیعری گه ردووندا و مؤرى خواكردى پتوه نراوه،
 ئه مهش جگه له راستى محه مدهى وینه یه كى هونه ریبى مهزنى نواندووه و پایه ی
 شیعری به رزكردوته وه به هوى شا به يته وه:
 به يتى ذاتى تو له دیوانى وجود
 مؤرى حهق كرده به نوقطه ی ئینتیخاب (٦٩٤)
 مه حوى به ئاشكرا ئامازّه بو حه دیسى قودسى «لولاك لولاك لما خلقت
 الافلاك» (٦٩٥) دهكا كه پایه ی مهزنى پیغهمبه ر دردهخا، ئه مهش به ته واوى
 مه به ستى تیورى راستی محه مده یبه :
 خودا تو لاگرى له و لاکه (مه حوى)
 به جاهى پادشاهى تهختى (لولاك) (٦٩٦)

مه حوى لیتره دا پیغهمبه رى كردوته ده ربای زانست و خواناسین و جگه له خوا
 كهس نازانى ئه م ده ربایه چهند قوولّه و چیبى تیدایه، ئه مه به ئاشكرا به ره و
 راستی محه مده ی ده چیتته وه كه كانگای بوونى پیغهمبه ردهكانه:
 و (صلی الله على) ئه و به حرى نوورى علیم و عیرفانه
 كه دهركى غه وری ناكا (غیر علم الله سبحانه) (٦٩٧)
 هموو پیغهمبه ردهكان موژده یان داوه ته میلله ته كانیان كه له دواى ئه وان
 محه مده (د.خ) ده بیتته پیغهمبه ر، له وانهش حه زره تى مه سیح «ومبشرا برسول
 یاتى من بعدى اسمه احمد» (٦٩٨)، ئه مهش نیشانه ی راستى و به لگه ی
 سه لماندنى تیوریبه كه یه:
 له ئاده م تا مه سیحا ئه نبیا یهك یهك به قه ومى خوړى
 خه به ر داوه، له پاش ئیمه كه دى ئه و فه خرى ئه كوانه (٦٩٩)
 هه رچه نده ئه م به يتهى خواره وه به ره و تیورى مرؤقى ته واو چووه، به لام
 ده توانرى بكریتته به لگه له سه ر راستی محه مده ی به تابه تى كه ده لى «مه ركه زى
 په رگارى ئیمكانه»:
 چ دل؟ قه طریكه ئه م عه رشى ره حمانى تیا ده رجه
 چ دل؟ نوقطیكه، ئه م مه ركه زى په رگارى ئیمكانه (٧٠٠)
 موعجیزه كانى پیغهمبه ر ئه وه نده زور و پر نه یین، عه قلى كول له ئاستیدا
 زمانى كوله و چیبى لى نازانى، كه له سؤفیبه كانیش سه ربان تیدا سورما وه:
 كه هه ر سیرتكى عه قلى كول تیا كول ما وه یه وه (بالكل)
 كه هه ر سیرتكى صه د عاریف تیا مه ده هوش و حه يرانه (٧٠١)
- مه حوى و مه لامه تیبه كان (الملامتیه):
 مه حوى له به ر گوناوه تاوانى زورى شه رمه زارى باره گای خوایه چونكه خوا بو
 په رستنى خولقاندووه «وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون» (٧٠٢)، كه چى ئه و
 به پیچه وانه وه یه:

پهراوتیز:

- ۱- میژووی ئه‌ده‌بی کوردی، چاپی یه‌که‌م، عه‌لانه‌دین سه‌جادی، ۱۹۵۲، ۳۲۹ل.
- ۲- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۹۱.
- ۳- میژووی ئه‌ده‌بی کوردی، ل ۳۳۰.
- ۴- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۳۰.
- ۵- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۵۳.
- ۶- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۵۳.
- ۷- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۵۸۰.
- ۸- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۵۸۱.
- ۹- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۴۱.
- ۱۰- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۵۴.
- ۱۱- رۆژی کوردستان، ژماره ۶۷، ۱۹۸۴، رۆلی مه‌حوی شاعیر له ئه‌ده‌بی کوردیدا، عه‌بدو‌للا ئاگرین، ل ۴۵۵ / له‌باره‌ی مه‌حوی لووتکه‌وه عه‌بدو‌للا ئاگرین، ل ۲۸۱.
- ۱۲- سۆفیه‌گری و هه‌لو‌یست له‌شیعری مه‌حویدا، عه‌بدو‌للا ئاگرین ده‌ستنووس ده‌فته‌ری ژماره (۲)، ل ۵۴.
- ۱۳- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۲۴.
- ۱۴- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۳۳.
- ۱۵- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۳۴.
- ۱۶- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۳۵.
- ۱۷- له‌باره‌ی مه‌حوی لووتکه‌وه، ئاماده‌کردنی: عه‌بدو‌للا ئاگرین، مه‌حوی له‌ پرۆژه‌ی پیشه‌کییه‌کی نویدا، سۆران مه‌حوی، ل ۲۳۵-۲۳۶.
- ۱۸- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۹۱.
- ۱۹- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۹۴.
- ۲۰- له‌باره‌ی مه‌حوی لووتکه‌وه، ل ۲۴۰.
- ۲۱- دیوانی مه‌حوی، ل ۳۳۱.
- ۲۲- له‌باره‌ی مه‌حوی لووتکه‌وه، ل ۲۴۴.
- ۲۳- کاروان، ۱۹۹۰، ۹۲، شیعری مه‌حوی له‌نیوان سۆفینزم و ده‌رویشیزمدا، د. مارف خه‌زنه‌دار، ل ۹.
- ۲۴- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۹.
- ۲۵- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۹.
- ۲۶- ابن الفارض والحب الالهی، د. محمد مصطفی حلمی، ط ۱، القا‌ه‌ه، ۱۹۴۵، ص ۲۰۶.
- ۲۷- دیوانی مه‌حوی، ل ۳۵۹.
- ۲۸- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۴.
- ۲۹- کاروان، ۹۲، ل ۱۰.
- ۳۰- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۰.
- ۳۱- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۳۳.
- ۳۲- کاروان، ۹۲، ل ۱۱.
- ۳۳- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۴۸.

له‌رووسووری عیباده‌ت لام و رووزه‌ردی خه‌جاله‌ت مام
به‌ناوی سیتی ناوم باغه‌وان و، من به‌هتی ده‌گرم (۷۰۳)

مه‌حوی خۆی و انیشان ده‌دا که ئاگای له‌خوا نه‌مابیی و هه‌ر خه‌ریکی جیهان
په‌رستی بی، بۆیه ده‌لتی: رۆژی دواماییم له‌بیر نه‌ماوه له‌به‌ر جیهان، مه‌گه‌ر که
گه‌یشتمه‌ ئه‌و رۆژه ئینجا به‌ بیرم بێته‌وه، بێگومان ئه‌مه‌ له‌ مه‌حوی ناوه‌شیته‌وه
که‌به‌م جو‌ره شه‌یدای ماده‌ بووی، به‌لام ده‌یه‌وی و هه‌کو مه‌لامه‌تییه‌کانی خوراسان
خۆی بشکینیی:

خه‌یالی پووچی دنیا وا ده‌ماغ و دلمی پێچاوه

قیامه‌ت، هه‌ر مه‌گه‌ر رۆژی قیامه‌ت بێته‌وه فکرم (۷۰۴)

مه‌حوی لێره‌دا پێمان راده‌گه‌یه‌نی که‌ ئیستا ئه‌گه‌ر خراپه‌ ناکا له‌به‌ر چاکی
نییه، به‌لکو له‌به‌ر بی توانایی و ده‌ست به‌ستراوییه‌تی:

سه‌راپامی به‌و ئه‌شکه‌نجی عوقوبه‌ت گرتوه‌ ده‌وران

له‌به‌ر بی ده‌ستییه‌ واتنی ده‌گه‌ن خه‌لتی که‌ بێچاره‌م (۷۰۵)

مه‌حوی نه‌فسی خۆی به‌ دوژمنیکی زۆر گه‌وره‌ داناوه‌ و له‌شه‌یتان پیستر
وه‌سفی کردوه، چونکه‌ ئه‌وه‌ی نه‌فسی پیتی کردوه که‌س پیتی نه‌کردوه، هه‌تا
شه‌یتانیش، بۆیه مه‌حوی ده‌بی له‌گه‌ڵ نه‌فسیدا بکه‌وێته‌ جیهادیکی
گه‌وره‌ «رجعنا من الجهاد الا‌صغر الی الجهاد الا‌کبر» (۷۰۶) مه‌به‌ست له‌جیهادی
گه‌وره‌ش جیهادی نه‌فسه‌ هه‌ر وه‌ک پێغه‌مبه‌ر (د.خ) فه‌رموویه‌تی:

نه‌شه‌یتان و نه‌ده‌وران و نه‌خزمانم به‌من ناکه‌ن

ئه‌وی نه‌فسی خه‌سیسم «مه‌حویا» کردویه‌ ده‌رباره‌م (۷۰۷)

- ٣٤- سهرچاوهی پیشوو، ل ١٤٩٠.
- ٣٥- سهرچاوهی پیشوو، ل ٢٠٨٠.
- ٣٦- آل عمران/ ٣١.
- ٣٧- بین التصوف والحياة، عبدالباری الندوی، ص ٢٩.
- ٣٨- سهرچاوهی پیشوو، ل ٢١١.
- ٣٩- به بیان ژماره (٦٥)، ١٩٨٠، سؤفیه تی له شیعی کوردیدا، خورشید رهشید، ل ١٠٠.
- ٤٠- دیوانی مه حوی، ل ٣١٦.
- ٤١- سهرچاوهی پیشوو، ل ٣١٧.
- ٤٢- به بیان ژماره (١٠١-١٠٢)، ١٩٨٤، مه حوی عاشق و سؤفی، محممد ثمین حوسین، ل ١٣١.
- ٤٣- سهرچاوهی پیشوو، ل ١٦٦.
- ٤٤- دیوانی مه حوی، ل ٥٤٤.
- ٤٥- به بیان ژماره، ١٠١-١٠٢، ل ١٧٧.
- ٤٦- دیوانی مه حوی، ل ٢٣٤.
- ٤٧- له بارهی مه حوی لووتکه وه، تاماده کردنی: عه بدوللا ناگرین، حه للاح له جوانکاری شیعی مه حویدا، محممد ثمین حوسین، ل ١٧٩.
- ٤٨- دیوانی مه حوی، ل ٨٠.
- ٤٩- سهرچاوهی پیشوو، ل ٥٤٤.
- ٥٠- له بارهی مه حوی لووتکه وه، ل ١٨٥.
- ٥١- کاروان ژماره ١٨، ١٩٨٤، چه ره بهک له خهرمانی سؤفیتی ئیسلامی، حه سبب قهره داغی، ل ٢٥٥.
- ٥٢- دیوانی مه حوی، ل ١٢٦.
- ٥٣- کاروان، ١٨، ل ٢٥٥.
- ٥٤- الرمز الشعری عند الصوفیة، د.عاطف جوده نصر، ص ٣٣٩-٣٦٣.
- ٥٥- دیوانی مه حوی، ل ٢٤٨.
- ٥٦- مه حوی و ته سه وف، موازه ره به کی ده ستنوسی عه بدوللا قهره داغی، ل ٨٠.
- ٥٧- الرمز الشعری عند الصوفیة، ص ٩.
- ٥٨- له بارهی خو شه ویستی له یلا و مه جنونه وه ئین عه ره بی ده لیت: «جاءت لیلی الی قیس وهو یصبح لیلی لیلی ویاخذ الجلید ویلقیه علی فؤاده فتذیبه حرارة الفؤاد فسلمت علیه وهو فی تلك الحال فقالت له: انا مطلوبك انا بغیتك انا محبوبك اناقرة عینك انا لیلی، فالتفت الیها وقال: الیک عنی فأن حبك شغلنی عنك»، الفتوحات المکیه، ج ٢، ص ٣٢٥، ثمه ش نه وه ده سه لیتن که خو شه ویستی به کی مه جنون خوابی بو وه و جوریک بو وه له خو شه ویستی سؤفی گهری.
- ٥٩- الرمز الشعری عند الصوفیة، ص ١٣٢-١٣٤.
- ٦٠- سهرچاوهی پیشوو، ل ١٥٣.
- ٦١- مه حوی و ته سه وف، عه بدوللا قهره داغی، ل ١٠٠.
- ٦٢- دیوانی مه حوی، ل ٧٠.
- ٦٣- مه حوی و ته سه وف، ل ١٣١.
- ٦٤- دیوانی مه حوی، ل ٤٥٠.
- ٦٥- مه حوی و ته سه وف، ل ١٣١.
- ٦٦- دیوانی مه حوی، ل ٣٥٠.
- ٦٧- مه حوی و ته سه وف، ل ١٤٠.
- ٦٨- دیوانی مه حوی، ل ٣٥٠.
- ٦٩- مه حوی و ته سه وف، ل ١٥٠.
- ٧٠- دیوانی مه حوی، ل ٢٦٩.
- ٧١- مه حوی و ته سه وف، ل ١٥٠.
- ٧٢- دیوانی مه حوی، ل ١١٣.
- ٧٣- مه حوی و ته سه وف، ل ٢٠٠.
- ٧٤- ته سه وف چییه؟ ثمین نه قشبه ندی، ل ٥١٠-٥١١.
- ٧٥- سهرچاوهی پیشوو، ل ٥١٣.
- ٧٦- سهرچاوهی پیشوو، ل ٥١٣.
- ٧٧- دیوانی مه حوی، ل ١٤٦.
- ٧٨- ته سه وف چییه؟ ل ٥١٤.
- ٧٩- دیوانی مه حوی، ل ٢٣٥.
- ٨٠- ته سه وف چییه؟ ل ٥٢٨.
- ٨١- دیوانی مه حوی، ل ٢٠٨.
- ٨٢- سهرچاوهی پیشوو، ل ١١١.
- ٨٣- ته سه وف چییه؟ ل ٥٢٥.
- ٨٤- دیوانی مه حوی، ل ١١٧.
- ٨٥- کاروان ژماره ٨٤، ١٩٩٠، گه وه هری فه لسه فهی ته سه وف له گولزاری شیعی مه حوی دا، عه بدول که ریم حه سه ن عه بدوللا، ل ٣٥٥.
- ٨٦- دیوانی مه حوی، ل ١٦٨.
- ٨٧- سهرچاوهی پیشوو، ل ١٦٩.
- ٨٨- کاروان ژماره ٨٤، ل ٣٦٦.
- ٨٩- دیوانی مه حوی، ل ٢١٩.
- ٩٠- کاروان ژماره ٨٤، ل ٣٧٧.
- ٩١- الملك/ ٥.
- ٩٢- دیوانی مه حوی، ل ٢٩٩.
- ٩٣- سهرچاوهی پیشوو، ل ٣٥٠.
- ٩٤- سهرچاوهی پیشوو، ل ٣٤٠.
- ٩٥- سهرچاوهی پیشوو، ل ٤١٤.
- ٩٦- سهرچاوهی پیشوو، ل ٥٠٠.
- ٩٧- طه/ ٤٧.
- ٩٨- دیوانی مه حوی، ل ٨٦٠.
- ٩٩- احیاء علوم الدین، ج ٤، الغزالی، دار المعرفه بیروت-١٩٨٢، ص ٢٣/الکشف الالهی، ج ٢، محمد بن محمد الطرابلسی، مکتبه الطالب الجامعی، مکه المکرمة، ١٩٨٧، ص ٧٥٣.

- ۱۰۰- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۱۹.
- ۱۰۱- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۲۸.
- ۱۰۲- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۷۸.
- ۱۰۳- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۰۹.
- ۱۰۴- بعض المصطلحات والتعريفات للشيخ ابي الحسن علي بن محمد الجرجاني المعروف بالسيد الشريف، دار الشؤون الثقافية العامة، بغداد.
- ۱۰۵- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، د. سيد جعفر سجادی، كتابخانه‌ء طهوری- تهران، چاپ دوم، ۱۳۵۴ ه.ش.
- ۱۰۶- اللع، ص ۶۵.
- ۱۰۷- ته‌صوف چييه؟ ل ۲۰۰.
- ۱۰۸- اللع، ص ۶۶.
- ۱۰۹- ته‌صوف چييه؟ ل ۲۹۶.
- ۱۱۰- ديوانی مه‌حوی، ل ۲۰۲.
- ۱۱۱- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۸۸.
- ۱۱۲- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۱.
- ۱۱۳- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۵۱.
- ۱۱۴- ديوانی مه‌حوی، ل ۲۱۹.
- ۱۱۵- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۳۱.
- ۱۱۶- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۴۳.
- ۱۱۷- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۸۳.
- ۱۱۸- احیاء علوم الدين، ج ۴، الغزالي، دار المعرفة بيروت، ص ۳۲۳.
- ۱۱۹- ديوانی مه‌حوی، ل ۴۲۹.
- ۱۲۰- احیاء علوم الدين، ج ۴، ص ۳۳۹.
- ۱۲۱- ديوانی مه‌حوی، ل ۱۹۴.
- ۱۲۲- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، ص ۵۰۱.
- ۱۲۳- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۵۰۱.
- ۱۲۴- ديوانی مه‌حوی، ل ۶.
- ۱۲۵- الرحمن / ۲۷.
- ۱۲۶- ته‌صوف چييه؟ ل ۳۱۴.
- ۱۲۷- ديوانی مه‌حوی، ل ۴۱۰.
- ۱۲۸- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۸.
- ۱۲۹- ته‌صوف چييه؟ ل ۳۱۴.
- ۱۳۰- ديوانی مه‌حوی، ل ۴۴.
- ۱۳۱- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۴۱.
- ۱۳۲- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، ص ۳۹۶.
- ۱۳۳- ديوانی مه‌حوی، ل ۱۵۷.
- ۱۳۴- التعريفات، للجرجاني، ص ۹۷.
- ۱۳۵- ديوانی مه‌حوی، ل ۱۶۶.
- ۱۳۶- التعريفات، للجرجاني، ص ۹۷.
- ۱۳۷- ديوانی مه‌حوی، ل ۷۳.
- ۱۳۸- التعريفات، للجرجاني، ص ۷۵.
- ۱۳۹- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، ص ۲۶۷.
- ۱۴۰- ديوانی مه‌حوی، ل ۳۰۱.
- ۱۴۱- ته‌صوف چييه؟ ل ۳۲۸.
- ۱۴۲- ديوانی مه‌حوی، ل ۶۷.
- ۱۴۳- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، ص ۱۳۹.
- ۱۴۴- التنجيم/ ۸.
- ۱۴۵- ديوانی مه‌حوی، ل ۱۰۲.
- ۱۴۶- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۹۵.
- ۱۴۷- التعريفات، للجرجاني، ص ۱۳۷.
- ۱۴۸- ديوانی مه‌حوی، ل ۴۲۱.
- ۱۴۹- التعريفات للجرجاني، ص ۶۷.
- ۱۵۰- ديوانی مه‌حوی، ل ۱۱۷.
- ۱۵۱- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، ص ۳۶۳.
- ۱۵۲- ديوانی مه‌حوی، ل ۳۲.
- ۱۵۳- احیاء علوم الدين، ج ۴، ص ۶۵.
- ۱۵۴- ديوانی مه‌حوی، ل ۱۱۱.
- ۱۵۵- الطلاق/ ۳.
- ۱۵۶- ديوانی مه‌حوی، ل ۲۶۷.
- ۱۵۷- الرسالة القشيرية، ص ۱۵۱.
- ۱۵۸- المائدة/ ۱۱۹.
- ۱۵۹- ديوانی مه‌حوی، ل ۳۲۸.
- ۱۶۰- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، ص ۲۹۵.
- ۱۶۱- ديوانی مه‌حوی، ل ۴۲۹.
- ۱۶۲- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، ص ۱۸.
- ۱۶۳- ديوانی مه‌حوی، ل ۱۱۱.
- ۱۶۴- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، ص ۳۶۶.
- ۱۶۵- ديوانی مه‌حوی، ل ۱۱۷.
- ۱۶۶- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، ص ۱۰۲.
- ۱۶۷- ديوانی مه‌حوی، ل ۱۱۴.
- ۱۶۸- احیاء علوم الدين، ج ۴، الغزالي، دار المعرفة بيروت، ۱۹۸۲، ص ۲۴۶.
- ۱۶۹- الرسالة القشيرية، ص ۲۳۲.

- ۱۰۰- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۱۹.
- ۱۰۱- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۲۸.
- ۱۰۲- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۷۸.
- ۱۰۳- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۰۹.
- ۱۰۴- بعض المصطلحات والتعريفات للشيخ ابي الحسن علي بن محمد الجرجاني المعروف بالسيد الشريف، دار الشؤون الثقافية العامة، بغداد.
- ۱۰۵- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، د. سيد جعفر سجادی، كتابخانه‌ء طهوری- تهران، چاپ دوم، ۱۳۵۴ ه.ش.
- ۱۰۶- اللع، ص ۶۵.
- ۱۰۷- ته‌صوف چييه؟ ل ۲۰۰.
- ۱۰۸- اللع، ص ۶۶.
- ۱۰۹- ته‌صوف چييه؟ ل ۲۹۶.
- ۱۱۰- ديوانی مه‌حوی، ل ۲۰۲.
- ۱۱۱- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۸۸.
- ۱۱۲- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۱.
- ۱۱۳- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۵۱.
- ۱۱۴- ديوانی مه‌حوی، ل ۲۱۹.
- ۱۱۵- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۳۱.
- ۱۱۶- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۴۳.
- ۱۱۷- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۸۳.
- ۱۱۸- احیاء علوم الدين، ج ۴، الغزالي، دار المعرفة بيروت، ص ۳۲۳.
- ۱۱۹- ديوانی مه‌حوی، ل ۴۲۹.
- ۱۲۰- احیاء علوم الدين، ج ۴، ص ۳۳۹.
- ۱۲۱- ديوانی مه‌حوی، ل ۱۹۴.
- ۱۲۲- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، ص ۵۰۱.
- ۱۲۳- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۵۰۱.
- ۱۲۴- ديوانی مه‌حوی، ل ۶.
- ۱۲۵- الرحمن / ۲۷.
- ۱۲۶- ته‌صوف چييه؟ ل ۳۱۴.
- ۱۲۷- ديوانی مه‌حوی، ل ۴۱۰.
- ۱۲۸- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۸.
- ۱۲۹- ته‌صوف چييه؟ ل ۳۱۴.
- ۱۳۰- ديوانی مه‌حوی، ل ۴۴.
- ۱۳۱- سهرچاوه‌ی پیشوو، ل ۴۱.
- ۱۳۲- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، ص ۳۹۶.
- ۱۳۳- ديوانی مه‌حوی، ل ۱۵۷.
- ۱۳۴- التعريفات، للجرجاني، ص ۹۷.

- ١٧٠- ديوانى مه حوى، ل ٥٣.
- ١٧١- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، ص ٢٢.
- ١٧٢- الزمر/ ٣.
- ١٧٣- ديوانى مه حوى، ل ٦١.
- ١٧٤- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، ص ٢٠٢.
- ١٧٥- عوارف المعارف للسهروردي، ملحق احيااء علوم الدين، ص ١٩٩.
- ١٧٦- الحديقة الندية في الطريقة النقشبندية، ص ٣١.
- ١٧٧- ديوانى مه حوى، بيتشه كى، ل ١٥٠ / ته صوف چييه؟ ل ٥١١.
- ١٧٨- ته صوف چييه؟ ل ٥١٠.
- ١٧٩- سه چاوهى پيشوو، ل ٥١٣.
- ١٨٠- سه چاوهى پيشوو، ل ٥١٤.
- ١٨١- ديوانى مه حوى، ل ٢٠٣.
- ١٨٢- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٣٥.
- ١٨٣- التويه/ ٨٢.
- ١٨٤- ديوانى مه حوى، ل ٢٢٢.
- ١٨٥- سه چاوهى پيشوو، ل ١١٦.
- ١٨٦- سه چاوهى پيشوو، ل ١٠١.
- ١٨٧- سه چاوهى پيشوو، ل ١٥٩.
- ١٨٨- ته صوف چييه؟ ل ٥١٥.
- ١٨٩- ديوانى مه حوى، ل ٣١٥.
- ١٩٠- سه چاوهى پيشوو، ل ٣١٦.
- ١٩١- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٠٦.
- ١٩٢- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٠٧.
- ١٩٣- سه چاوهى پيشوو، ل ٢١٨.
- ١٩٤- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٢٦.
- ١٩٥- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٦١.
- ١٩٦- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٣٤.
- ١٩٧- ديوانى مه حوى، ل ٣.
- ١٩٨- سه چاوهى پيشوو، ل ١٣٠.
- ١٩٩- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٩١.
- ٢٠٠- سه چاوهى پيشوو، ل ١٤٦.
- ٢٠١- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٢٠.
- ٢٠٢- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٥٦.
- ٢٠٣- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٥٦.
- ٢٠٤- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٥٦.
- ٢٠٥- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٩٦.
- ٢٠٦- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٢٠.
- ٢٠٧- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٢٩.
- ٢٠٨- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٣٤.
- ٢٠٩- سه چاوهى پيشوو، ل ٨.
- ٢١٠- سه چاوهى پيشوو، ل ١٤٧.
- ٢١١- الشعر الصوفي، ص ٢٢٩.
- ٢١٢- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٠٠.
- ٢١٣- ثم حه ديسه قودسييه سه نه ده كهى ته واو نبييه، به لام واتا كهى راسته و لهم نايه ته وهر گيراوه «وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون» الذاريات/ ٥٦ الكشف الالهى عن شديد الضعف والموضوع والواهي، ص ٥٧٤.
- ٢١٤- الشعر الصوفي، ص ٢٠٠.
- ٢١٥- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٠٤.
- ٢١٦- سه چاوهى پيشوو، ل ٢١١.
- ٢١٧- سه چاوهى پيشوو، ل ٢١٦.
- ٢١٨- ديوانى مه حوى، ل ٢٢٨.
- ٢١٩- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٣٠.
- ٢٢٠- يوسف/ ٥٣.
- ٢٢١- ديوانى مه حوى، ل ٢٩٠.
- ٢٢٢- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٤٠.
- ٢٢٣- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٢٩.
- ٢٢٤- سه چاوهى پيشوو، ل ٢٢١.
- ٢٢٥- ديوانى مه حوى، ل ١٤٦.
- ٢٢٦- سه چاوهى پيشوو، ل ٢١٠.
- ٢٢٧- سه چاوهى پيشوو، ل ٩٢.
- ٢٢٨- سه چاوهى پيشوو، ل ٦٠.
- ٢٢٩- فيض القدير، ج ٥، ص ٣٢٧.
- ٢٣٠- ديوانى مه حوى، ل ٣١١.
- ٢٣١- سه چاوهى پيشوو، ل ٣١٢.
- ٢٣٢- سه چاوهى پيشوو، ل ٣٤٩.
- ٢٣٣- الرعد/ ١١.
- ٢٣٤- ديوانى مه حوى، ل ١٩٣، هه ر لهم باره يه وه بيتغه ميه ر ده فهر موي «لاتسبوا الدهر فان الدهر هو الله» احيااء علوم الدين، ج ٤، دار المعرفة بيروت، ١٩٨٢، ص ٤٠٤.
- ٢٣٥- سه چاوهى پيشوو، ل ٣١٤.
- ٢٣٦- التاج الجامع للاصول في احاديث الرسول، ج ٥، ص ٢٢٢.
- ٢٣٧- بنواره ديوانى مه حوى، ل ٥، به يتي: ١/٦١، به يتي: ١/٦٢، به يتي ١/٣٠٢/٦٣
به يتي: ٢/٦٧، به يتي: ٤/٩١، به يتي: ١/٩٨، به يتي: ١/٤٣٠، به يتي: ١/١٤٧، به يتي: ١/٢٠١
٢٦٥، به يتي: ٢/١٥٥، به يتي: ٣/٤١٦، به يتي: ٤/٢٠٨، به يتي: ١/٢١٠، به يتي: ١/٢٩٥
٢٩٥، به يتي: ١/٣٠٧، به يتي: ١/٣١٢، به يتي: ٣/٣٣١، به يتي: ١/٢٠١، ل ٣٤٠
به يتي: ٢/٣٥٢، به يتي: ٢٠١.

- ۲۳۸- فیض القدير، ج ۲، ص ۲۷۷.
- ۲۳۹- ديوانی مه حوی، ل ۲۵.
- ۲۴۰- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۷، ههروهها پروانه دیوانی مه حوی، ل ۵۸ بهیتی: ۳.۲ کههه مان مه بهستیان ههیه.
- ۲۴۱- ديوانی مه حوی، ل ۱۶۲.
- ۲۴۲- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۷، ههروهها لم بارهیه وه پروانه: ل ۱۷۴ بهیتی: ۲ / ۳۳۵ بهیتی: ۲.
- ۲۴۳- سه چاوهی پیشوو، ل ۴۷.
- ۲۴۴- سه چاوهی پیشوو، ل ۴۸، ههروهها پروانه ل ۵۰ بهیتی: ۲، ل ۱۵۶ بهیتی: ۱.
- ۲۴۵- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۰، ههروهها پروانه ل ۲۶۱ بهیتی: ۴، ل ۳۱۱ بهیتی: ۳.
- ۲۴۶- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۴۵.
- ۲۴۷- ديوانی مه حوی، ل ۱۲۹، پروانه ل ۳۰۳ بهیتی: ۲، ل ۳۰۸ بهیتی: ۲.
- ۲۴۸- التاج الجامع للاصول في احاديث الرسول، ج ۲، ص ۶۱.
- ۲۴۹- ديوانی مه حوی، ل ۳۰۵.
- ۲۵۰- سه چاوهی پیشوو، ل ۳۱.
- ۲۵۱- الزمر/ ۳.
- ۲۵۲- ديوانی مه حوی، ل ۲۸۱.
- ۲۵۳- فیض القدير، ج ۲، ص ۲۸۱.
- ۲۵۴- ديوانی مه حوی، ل ۱۴۵.
- ۲۵۵- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۴۸.
- ۲۵۶- آل عمران/ ۱۸۵.
- ۲۵۷- ديوانی مه حوی، ل ۲۴۳.
- ۲۵۸- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۵۳.
- ۲۵۹- التاج، ج ۵، ص ۱۶۱.
- ۲۶۰- ديوانی مه حوی، ل ۱۸۰.
- ۲۶۱- سه چاوهی پیشوو، ل ۳۰۶.
- ۲۶۲- سه چاوهی پیشوو، ل ۳۱۵.
- ۲۶۳- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۲۱.
- ۲۶۴- سه چاوهی پیشوو، ل ۷۶.
- ۲۶۵- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۳۰.
- ۲۶۶- التاج، ج ۵، ص ۱۵۹.
- ۲۶۷- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۶۰.
- ۲۶۸- ديوانی مه حوی، ل ۱۷.
- ۲۶۹- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۶.
- ۲۷۰- سه چاوهی پیشوو، ل ۵۸.
- ۲۷۱- سه چاوهی پیشوو، ل ۳۵۷، ههروهها پروانه دیوانی مه حوی ل ۲۹۵ بهیتی: ۳، ل ۲۸۹ بهیتی: ۴.
- ۲۷۲- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۸۷.
- ۲۷۳- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۹۰.
- ۲۷۴- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۹۳، ههروهها پروانه ل ۲۹۵ بهیتی: ۲، ل ۳۰۸ بهیتی: ۱.
- ۲۷۵- ديوانی مه حوی، ل ۲۵۷، ههروهها پروانه ل ۲۵۴ بهیتی: ۱، ل ۲۸۹ بهیتی: ۳.
- ۲۷۶- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۹۸.
- ۲۷۷- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۷۴.
- ۲۷۸- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۹۶، پروانه ل ۳۷ بهیتی: ۱.
- ۲۷۹- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۸۲.
- ۲۸۰- النساء / ۷۸.
- ۲۸۱- ديوانی مه حوی، ل ۱۰.
- ۲۸۲- سه چاوهی پیشوو، ل ۶۵.
- ۲۸۳- سه چاوهی پیشوو، ل ۶۶.
- ۲۸۴- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۳۳.
- ۲۸۵- الفاتحة / ۳.
- ۲۸۶- ديوانی مه حوی، ل ۱۱۱.
- ۲۸۷- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۶۷.
- ۲۸۸- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۰۳.
- ۲۸۹- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۵.
- ۲۹۰- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۸.
- ۲۹۱- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۵۳.
- ۲۹۲- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۵۵.
- ۲۹۳- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۹.
- ۲۹۴- سه چاوهی پیشوو، ل ۷۶.
- ۲۹۵- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۶۵.
- ۲۹۶- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۶۹.
- ۲۹۷- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۸۱.
- ۲۹۸- سه چاوهی پیشوو، ل ۳۳.
- ۲۹۹- سه چاوهی پیشوو، ل ۶۲.
- ۳۰۰- ديوانی مه حوی، ل ۶۲.
- ۳۰۱- سه چاوهی پیشوو، ل ۹۱.
- ۳۰۲- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۳۵.
- ۳۰۳- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۵۴.
- ۳۰۴- ديوانی مه حوی، ل ۳۴.
- ۳۰۵- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۰۰.
- ۳۰۶- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۲۲.
- ۳۰۷- سه چاوهی پیشوو، ل ۳۰۷.
- ۳۰۸- التاج، ج ۵، ص ۱۶۸.
- ۳۰۹- ديوانی مه حوی، ل ۲۵۴.
- ۳۱۰- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۸۳، پروانه ل ۲۹۱ بهیتی: ۲، ل ۳۳۹ بهیتی: ۱.
- ۳۱۱- سه چاوهی پیشوو، ل ۳۳۹.

- ۲۳۸- فیض القدير، ج ۲، ص ۲۷۷.
- ۲۳۹- ديوانی مه حوی، ل ۲۵.
- ۲۴۰- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۷، ههروهها پروانه دیوانی مه حوی، ل ۵۸ بهیتی: ۳.۲ کههه مان مه بهستیان ههیه.
- ۲۴۱- ديوانی مه حوی، ل ۱۶۲.
- ۲۴۲- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۷، ههروهها لم بارهیه وه پروانه: ل ۱۷۴ بهیتی: ۲ / ۳۳۵ بهیتی: ۲.
- ۲۴۳- سه چاوهی پیشوو، ل ۴۷.
- ۲۴۴- سه چاوهی پیشوو، ل ۴۸، ههروهها پروانه ل ۵۰ بهیتی: ۲، ل ۱۵۶ بهیتی: ۱.
- ۲۴۵- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۰، ههروهها پروانه ل ۲۶۱ بهیتی: ۴، ل ۳۱۱ بهیتی: ۳.
- ۲۴۶- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۴۵.
- ۲۴۷- ديوانی مه حوی، ل ۱۲۹، پروانه ل ۳۰۳ بهیتی: ۲، ل ۳۰۸ بهیتی: ۲.
- ۲۴۸- التاج الجامع للاصول في احاديث الرسول، ج ۲، ص ۶۱.
- ۲۴۹- ديوانی مه حوی، ل ۳۰۵.
- ۲۵۰- سه چاوهی پیشوو، ل ۳۱.
- ۲۵۱- الزمر/ ۳.
- ۲۵۲- ديوانی مه حوی، ل ۲۸۱.
- ۲۵۳- فیض القدير، ج ۲، ص ۲۸۱.
- ۲۵۴- ديوانی مه حوی، ل ۱۴۵.
- ۲۵۵- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۴۸.
- ۲۵۶- آل عمران/ ۱۸۵.
- ۲۵۷- ديوانی مه حوی، ل ۲۴۳.
- ۲۵۸- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۵۳.
- ۲۵۹- التاج، ج ۵، ص ۱۶۱.
- ۲۶۰- ديوانی مه حوی، ل ۱۸۰.
- ۲۶۱- سه چاوهی پیشوو، ل ۳۰۶.
- ۲۶۲- سه چاوهی پیشوو، ل ۳۱۵.
- ۲۶۳- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۲۱.
- ۲۶۴- سه چاوهی پیشوو، ل ۷۶.
- ۲۶۵- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۳۰.
- ۲۶۶- التاج، ج ۵، ص ۱۵۹.
- ۲۶۷- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۶۰.
- ۲۶۸- ديوانی مه حوی، ل ۱۷.
- ۲۶۹- سه چاوهی پیشوو، ل ۲۶.
- ۲۷۰- سه چاوهی پیشوو، ل ۵۸.
- ۲۷۱- سه چاوهی پیشوو، ل ۳۵۷، ههروهها پروانه دیوانی مه حوی ل ۲۹۵ بهیتی: ۳، ل ۲۸۹ بهیتی: ۴.
- ۲۷۲- سه چاوهی پیشوو، ل ۱۸۷.

- ٣١٢- سهراوهى پيشوو، ل١٢٣.
- ٣١٣- سهراوهى پيشوو، ل١٤٨.
- ٣١٤- سهراوهى پيشوو، ل١٢٤.
- ٣١٥- سهراوهى پيشوو، ل٢٠٩، هرهدها پروانه ل١٦٧ بهيتى: ٢، ل٣ بهيتى: ١، ل١٥٦ بهيتى: ١، ل٣٤٥ بهيتى: ١-٢.
- ٣١٦- سهراوهى پيشوو، ل٢٥٥.
- ٣١٧- سهراوهى پيشوو، ل٢٢٢.
- ٣١٨- بين التصوف والحياة، عبدالبارى الندوى، ترجمة: محمد الرابع الحسنى الندوى، ص١٥٥-١٥٨.
- ٣١٩- الفتوحات المكية، ابن عربى، المجلد ٢، دار صادر بيروت، ص٣٢٥.
- ٣٢٠- البقرة/ ١٦٥.
- ٣٢١- احياء علوم الدين، ج٤، الغزالي، دار المعرفة بيروت- لبنان، ١٩٨٢، ص٢٩٤.
- ٣٢٢- التوبة/ ٨٢.
- ٣٢٣- ديوانى مهوى، ل٦.
- ٣٢٤- العنكبوت/ ٢.
- ٣٢٥- ديوانى مهوى، ل٧.
- ٣٢٦- سهراوهى پيشوو، ل٧.
- ٣٢٧- سهراوهى پيشوو، ل١٤.
- ٣٢٨- سهراوهى پيشوو، ل٣٧.
- ٣٢٩- سهراوهى پيشوو، ل٦٩.
- ٣٣٠- سهراوهى پيشوو، ل١٢١.
- ٣٣١- ديوانى مهوى، ل١٣٢.
- ٣٣٢- سهراوهى پيشوو، ل١٤٣.
- ٣٣٣- سهراوهى پيشوو، ل١٧٢.
- ٣٣٤- الاحزاب/ ٢٣.
- ٣٣٥- البقرة/ ١٦٥.
- ٣٣٦- بين التصوف والحياة، عبدالبارى الندوى، ص١٤١.
- ٣٣٧- ديوانى مهوى، ل١٧٦.
- ٣٣٨- سهراوهى پيشوو، ل١٨٨.
- ٣٣٩- سهراوهى پيشوو، ل١٩٢.
- ٣٤٠- سهراوهى پيشوو، ل٢١٢.
- ٣٤١- سهراوهى پيشوو، ل٢٣٠.
- ٣٤٢- سهراوهى پيشوو، ل٢٣١.
- ٣٤٣- سهراوهى پيشوو، ل٣١٨.
- ٣٤٤- القيامة/ ٢٢.
- ٣٤٥- الرمز الشعرى عند الصوفية، ص١٢٨.
- ٣٤٦- ديوانى مهوى، ل٢٣٣.
- ٣٤٧- سهراوهى پيشوو، ل٢٦٠.
- ٣٤٨- العنكبوت/ ٣.
- ٣٤٩- ديوانى مهوى، ل٢٦٨.
- ٣٥٠- سهراوهى پيشوو، ل٢٦٩.
- ٣٥١- سهراوهى پيشوو، ل٢٧٠.
- ٣٥٢- سهراوهى پيشوو، ل٢٧٦.
- ٣٥٣- سهراوهى پيشوو، ل٢٨٤.
- ٣٥٤- سهراوهى پيشوو، ل٢٧١.
- ٣٥٥- سهراوهى پيشوو، ل٣١٧.
- ٣٥٦- سهراوهى پيشوو، ل٣١٩.
- ٣٥٧- سهراوهى پيشوو، ل٤١١.
- ٣٥٨- سهراوهى پيشوو، ل١٠.
- ٣٥٩- سهراوهى پيشوو، ل٢٩.
- ٣٦٠- سهراوهى پيشوو، ل٣٦.
- ٣٦١- الرمز الشعرى عند الصوفية، ص١٣١.
- ٣٦٢- ديوانى مهوى، ل٨٥.
- ٣٦٣- ابن الفارض والحب الالهى، ص٢١١.
- ٣٦٤- ديوانى مهوى، ل١١٩.
- ٣٦٥- سهراوهى پيشوو، ل١٢٧.
- ٣٦٦- سهراوهى پيشوو، ل١٢٨.
- ٣٦٧- الكشف الالهى، ص٥٧٤.
- ٣٦٨- ديوانى مهوى، ل١٣٧.
- ٣٦٩- سهراوهى پيشوو، ل١٣٩.
- ٣٧٠- راموز الاحاديث، احمد ضياء الدين، مطبعة الخلوصي، ١٣٢٦هـ، ص٢٠٧.
- ٣٧١- ديوانى مهوى، ل١٨٧.
- ٣٧٢- سهراوهى پيشوو، ل٢٢٥.
- ٣٧٣- سهراوهى پيشوو، ل٢٣٣.
- ٣٧٤- سهراوهى پيشوو، ل٢٤٥.
- ٣٧٥- سهراوهى پيشوو، ل٢٧٢.
- ٣٧٦- سهراوهى پيشوو، ل٢٩١.
- ٣٧٧- سهراوهى پيشوو، ل١٠٦.
- ٣٧٨- سهراوهى پيشوو، ل٩.
- ٣٧٩- سهراوهى پيشوو، ل١٨.
- ٣٨٠- الاحزاب/ ٧٢.
- ٣٨١- ديوانى مهوى، ل٦٨.
- ٣٨٢- سهراوهى پيشوو، ل١٣٩.
- ٣٨٣- سهراوهى پيشوو، ل٢١٧.
- ٣٨٤- سهراوهى پيشوو، ل٢١٩.

- ٣١٢- سهراوهى پيشوو، ل١٢٣.
- ٣١٣- سهراوهى پيشوو، ل١٤٨.
- ٣١٤- سهراوهى پيشوو، ل١٢٤.
- ٣١٥- سهراوهى پيشوو، ل٢٠٩، هرهدها پروانه ل١٦٧ بهيتى: ٢، ل٣ بهيتى: ١، ل١٥٦ بهيتى: ١، ل٣٤٥ بهيتى: ١-٢.
- ٣١٦- سهراوهى پيشوو، ل٢٥٥.
- ٣١٧- سهراوهى پيشوو، ل٢٢٢.
- ٣١٨- بين التصوف والحياة، عبدالبارى الندوى، ترجمة: محمد الرابع الحسنى الندوى، ص١٥٥-١٥٨.
- ٣١٩- الفتوحات المكية، ابن عربى، المجلد ٢، دار صادر بيروت، ص٣٢٥.
- ٣٢٠- البقرة/ ١٦٥.
- ٣٢١- احياء علوم الدين، ج٤، الغزالي، دار المعرفة بيروت- لبنان، ١٩٨٢، ص٢٩٤.
- ٣٢٢- التوبة/ ٨٢.
- ٣٢٣- ديوانى مهوى، ل٦.
- ٣٢٤- العنكبوت/ ٢.
- ٣٢٥- ديوانى مهوى، ل٧.
- ٣٢٦- سهراوهى پيشوو، ل٧.
- ٣٢٧- سهراوهى پيشوو، ل١٤.
- ٣٢٨- سهراوهى پيشوو، ل٣٧.
- ٣٢٩- سهراوهى پيشوو، ل٦٩.
- ٣٣٠- سهراوهى پيشوو، ل١٢١.
- ٣٣١- ديوانى مهوى، ل١٣٢.
- ٣٣٢- سهراوهى پيشوو، ل١٤٣.
- ٣٣٣- سهراوهى پيشوو، ل١٧٢.
- ٣٣٤- الاحزاب/ ٢٣.
- ٣٣٥- البقرة/ ١٦٥.
- ٣٣٦- بين التصوف والحياة، عبدالبارى الندوى، ص١٤١.
- ٣٣٧- ديوانى مهوى، ل١٧٦.
- ٣٣٨- سهراوهى پيشوو، ل١٨٨.
- ٣٣٩- سهراوهى پيشوو، ل١٩٢.
- ٣٤٠- سهراوهى پيشوو، ل٢١٢.
- ٣٤١- سهراوهى پيشوو، ل٢٣٠.
- ٣٤٢- سهراوهى پيشوو، ل٢٣١.
- ٣٤٣- سهراوهى پيشوو، ل٣١٨.
- ٣٤٤- القيامة/ ٢٢.
- ٣٤٥- الرمز الشعرى عند الصوفية، ص١٢٨.
- ٣٤٦- ديوانى مهوى، ل٢٣٣.

- ۳۸۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۲۵.
- ۳۸۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۳۱.
- ۳۸۷- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۳۴.
- ۳۸۸- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۷۶.
- ۳۸۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۹۶.
- ۳۹۰- دیوانی مه‌حوی، ل ۳۰۳.
- ۳۹۱- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۷۰.
- ۳۹۲- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۰۶.
- ۳۹۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۵.
- ۳۹۴- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۱.
- ۳۹۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۶۹.
- ۳۹۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۸۳.
- ۳۹۷- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۲۵.
- ۳۹۸- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۲۶.
- ۳۹۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۲۶.
- ۴۰۰- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۴۸.
- ۴۰۱- الشعر الصوفي، ص ۳۱.
- ۴۰۲- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۶۸.
- ۴۰۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۷۱.
- ۴۰۴- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۷۶.
- ۴۰۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۸۵.
- ۴۰۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۸۶.
- ۴۰۷- الکهف/ ۶۵.
- ۴۰۸- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۶۰.
- ۴۰۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۱۶.
- ۴۱۰- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۷۶.
- ۴۱۱- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۰۴.
- ۴۱۲- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۱۲.
- ۴۱۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۲۰.
- ۴۱۴- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۵۰.
- ۴۱۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۴.
- ۴۱۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۶.
- ۴۱۷- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۷۸.
- ۴۱۸- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۱۱.
- ۴۱۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۴۷.
- ۴۲۰- دیوانی مه‌حوی، ل ۴۷.
- ۴۲۱- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۱۲.
- ۴۲۲- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۰۴.
- ۴۲۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۲۷.
- ۴۲۴- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۸۶.
- ۴۲۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۶۰.
- ۴۲۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۷۱.
- ۴۲۷- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۳۰.
- ۴۲۸- محمد/ ۳۸.
- ۴۲۹- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۶۹.
- ۴۳۰- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۷۴.
- ۴۳۱- ئەم وشه‌یه له دیوانی مه‌حویدا به‌هه‌له نوسراوه و خۆی وشه‌یه‌کی فارسییه و به‌م جزیره «کالبه: بفتح یا ضم با: قالبه، تن، بدن» فرهنگ فارسی عمید، ص ۸۱۳، که‌وابوو ده‌بیتته: کالبود یا کالبه د.
- ۴۳۲- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۷۶.
- ۴۳۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۹۳.
- ۴۳۴- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۵۱.
- ۴۳۵- الفلسفة الصوفية في الاسلام، ص ۱۶۸.
- ۴۳۶- تذكرة الاولياء، ص ۴۴.
- ۴۳۷- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۵.
- ۴۳۸- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۷۳.
- ۴۳۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۱۳.
- ۴۴۰- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۸.
- ۴۴۱- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۶۹.
- ۴۴۲- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۴۵۸.
- ۴۴۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۴۰۹.
- ۴۴۴- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۷۷.
- ۴۴۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۴۹.
- ۴۴۶- الحشر/ ۲۰.
- ۴۴۷- دیوانی مه‌حوی، ل ۳۱۶.
- ۴۴۸- الفلسفة الصوفية في الاسلام، ص ۱۴۳.
- ۴۴۹- دیوانی مه‌حوی، ل ۶۰.
- ۴۵۰- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۷۸.
- ۴۵۱- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۳۰.
- ۴۵۲- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۴۴.
- ۴۵۳- دیوانی مه‌حوی، ل ۵۵.
- ۴۵۴- دیوانی مه‌حوی، ل ۳۱۰.
- ۴۵۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۱۸.
- ۴۵۶- دیوان الحلاج، ص ۴۱.
- ۴۵۷- حاشية حياة القلوب على كتاب قوت القلوب، ص ۱۷۰.
- ۴۵۸- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۵۹.

- ۴۵۹- دستنویسی ژماره (۲)، عهبدوللا ناگرین، ل ۶۶.
- ۴۶۰- ثم وشهیه (خوجهسته) بن راستره وشهیه کی فارسبییه «خجسته»: بضم خا و فتح جیم و تا»، فرهنگ فارسی عمید، ص ۴۴۲.
- ۴۶۱- دیوانی مهجوی، ل ۳۵۷.
- ۴۶۲- سرچاوهی پیشوو، ل ۲۷.
- ۴۶۳- الاعراف/ ۱۴۳.
- ۴۶۴- دیوانی مهجوی، ل ۱۲۸.
- ۴۶۵- سرچاوهی پیشوو، ل ۱۳۱.
- ۴۶۶- طه/ ۵.
- ۴۶۷- دیوانی مهجوی، ل ۱۹۸.
- ۴۶۸- راموز الاحادیث، ص ۸۷.
- ۴۶۹- الشعر الصوفي، ص ۸۸.
- ۴۷۰- الرمز الشعری عند الصوفیة، ص ۱۰۱.
- ۴۷۱- دیوانی مهجوی، ل ۷۸.
- ۴۷۲- سرچاوهی پیشوو، ل ۱۳۳.
- ۴۷۳- سرچاوهی پیشوو، ل ۱۳۸.
- ۴۷۴- سرچاوهی پیشوو، ل ۱۳۹.
- ۴۷۵- الشوری/ ۱۱.
- ۴۷۶- القیامة/ ۲۲.
- ۴۷۷- دیوانی مهجوی، ل ۱۵۵.
- ۴۷۸- دیوانی مهجوی، ل ۱۷۶.
- ۴۷۹- سرچاوهی پیشوو، ل ۱۸۱.
- ۴۸۰- الرمز الشعری عند الصوفیة، ص ۱۰۱.
- ۴۸۱- سرچاوهی پیشوو، ل ۱۰۱.
- ۴۸۲- دیوانی مهجوی، ل ۲۴۴.
- ۴۸۳- الانعام/ ۱۰۳.
- ۴۸۴- دیوانی مهجوی، ل ۲۶۸.
- ۴۸۵- الرمز الشعری عند الصوفیة، ص ۳۳۹-۳۴۰.
- ۴۸۶- سرچاوهی پیشوو، ل ۳۴۰.
- ۴۸۷- دیوانی مهجوی، ل ۱۳.
- ۴۸۸- سرچاوهی پیشوو، ل ۱۱۶.
- ۴۸۹- سرچاوهی پیشوو، ل ۳۰۵.
- ۴۹۰- سرچاوهی پیشوو، ل ۲۴۴.
- ۴۹۱- النجم/ ۱۳.
- ۴۹۲- دیوانی مهجوی، ل ۲۴۴.
- ۴۹۳- سرچاوهی پیشوو، ل ۲۸۲.

- ۴۹۴- سرچاوهی پیشوو، ل ۱۰۳.
- ۴۹۵- سرچاوهی پیشوو، ل ۱۴۳.
- ۴۹۶- جهمال» بهواتای دهرخستنی که مال و تهواویبی یاردیت، یا بریتیبیه له لوتف و بهزهیی خوی مهزن». فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبییرات عرفانی ص ۱۵۴. بهلام جهلال» بریتیبیه له ونیونی خوا له بینین، یاخود بریتیبیه له سهرسام مان و ترس لی نیشتنی خوا له دلی بهندهدا»، فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبییرات عرفانی، ص ۱۵۳.
- ۴۹۷- تهصوف چییه؟ ل ۳۱۴.
- ۴۹۸- دیوانی مهجوی، ل ۲۱۹.
- ۴۹۹- الانبیا/ ۲۳.
- ۵۰۰- دیوانی مهجوی، ل ۱۶.
- ۵۰۱- سرچاوهی پیشوو، ل ۳۵.
- ۵۰۲- سرچاوهی پیشوو، ل ۳۶.
- ۵۰۳- سرچاوهی پیشوو، ل ۵۶.
- ۵۰۴- دیوانی مهجوی، ل ۸۶.
- ۵۰۵- سرچاوهی پیشوو، ل ۸۹.
- ۵۰۶- الکهف/ ۸۶.
- ۵۰۷- دیوانی مهجوی، ل ۱۳۷.
- ۵۰۸- الفللسفة الصوفیة فی الاسلام، ص ۲۴۴.
- ۵۰۹- الشعر الصوفي، ص ۶۶.
- ۵۱۰- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبییرات عرفانی، ص ۴۴۲.
- ۵۱۱- دیوانی مهجوی، ل ۱۸.
- ۵۱۲- سرچاوهی پیشوو، ل ۲۲۵.
- ۵۱۳- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبییرات عرفانی، ص ۲۶۷.
- ۵۱۴- دیوانی مهجوی، ل ۷۳.
- ۵۱۵- الشعر الصوفي، ص ۱۹۹.
- ۵۱۶- دیوانی مهجوی، ل ۳۵۹.
- ۵۱۷- سرچاوهی پیشوو، ل ۲۰۸.
- ۵۱۸- سرچاوهی پیشوو، ل ۲۰۸.
- ۵۱۹- سرچاوهی پیشوو، ل ۲۴۷.
- ۵۲۰- سرچاوهی پیشوو، ل ۳۹۵.
- ۵۲۱- النجم/ ۳-۴.
- ۵۲۲- دیوانی مهجوی، ل ۳۹۶.
- ۵۲۳- المائدة/ ۱۱۹.
- ۵۲۴- دیوانی مهجوی، ل ۳۹۸.
- ۵۲۵- سرچاوهی پیشوو، ل ۳۹۹.
- ۵۲۶- سرچاوهی پیشوو، ل ۱۳۵.
- ۵۲۷- سرچاوهی پیشوو، ل ۲۷۸.

- ۵۲۸- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۲۴.
 ۵۲۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۶۵.
 ۵۳۰- الطلاق/ ۳.
 ۵۳۱- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۴۷.
 ۵۳۲- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۴۸.
 ۵۳۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۵۵.
 ۵۳۴- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۶۶.
 ۵۳۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۰۲.
 ۵۳۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۵۰.
 ۵۳۷- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۷۰.
 ۵۳۸- البقرة/ ۱۹۷.
 ۵۳۹- دیوانی مه‌حوی، ل ۹۷.
 ۵۴۰- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۸۰.
 ۵۴۱- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۹۳.
 ۵۴۲- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۹۶.
 ۵۴۳- الذاریات/ ۵۶.
 ۵۴۴- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۱۸.
 ۵۴۵- یوسف/ ۵۳.
 ۵۴۶- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۲۸.
 ۵۴۷- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبيرات عرفاني، ص ۲۵۲.
 ۵۴۸- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۰۶.
 ۵۴۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۷۴.
 ۵۵۰- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۰۵.
 ۵۵۱- راموز الاحاديث، ص ۲۰۷.
 ۵۵۲- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۱۶.
 ۵۵۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۴۸.
 ۵۵۴- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۶۶.
 ۵۵۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۷۳.
 ۵۵۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۱۰.
 ۵۵۷- فيض القدير، ج ۵، ص ۳۲۷.
 ۵۵۸- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۶۷.
 ۵۵۹- الفاتحة/ ۴.
 ۵۶۰- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۸۷.
 ۵۶۱- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۴۳.
 ۵۶۲- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۶.
 ۵۶۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۹۹.
 ۵۶۴- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۱۹.
 ۵۶۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۴۵.

- ۵۶۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۵۴.
 ۵۶۷- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۵۹.
 ۵۶۸- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۸۵.
 ۵۶۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۸۶.
 ۵۷۰- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۰۶.
 ۵۷۱- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۳۵.
 ۵۷۲- الرعد/ ۲۸.
 ۵۷۳- البقرة/ ۱۵۲.
 ۵۷۴- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۳۹.
 ۵۷۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۴۲.
 ۵۷۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۴۲.
 ۵۷۷- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۵۶.
 ۵۷۸- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۵۷.
 ۵۷۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۵۹.
 ۵۸۰- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۶۳.
 ۵۸۱- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۸۶.
 ۵۸۲- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۲۷.
 ۵۸۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۲۸.
 ۵۸۴- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۹۷.
 ۵۸۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۰۴.
 ۵۸۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۹۱.
 ۵۸۷- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۱۹.
 ۵۸۸- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۳.
 ۵۸۹- کاروان ژماره ۹۲، ل ۱۱.
 ۵۹۰- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۱.
 ۵۹۱- الحجر/ ۹۹.
 ۵۹۲- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۴۴.
 ۵۹۳- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۴۷.
 ۵۹۴- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۵۱.
 ۵۹۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۵۱.
 ۵۹۶- ته‌صوف چييه؟ ل ۱۳۷.
 ۵۹۷- دیوانی مه‌حوی، ل ۷۰.
 ۵۹۸- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۷۱.
 ۵۹۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۷۳.
 ۶۰۰- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۸۵.
 ۶۰۱- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۹۲.
 ۶۰۲- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۹۹.
 ۶۰۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۰۷.
 ۶۰۴- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۱۸.

- ۶۰۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۲۲.
- ۶۰۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۲۶.
- ۶۰۷- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۵۱.
- ۶۰۸- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۰۲.
- ۶۰۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۲۱.
- ۶۱۰- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۴۶۶.
- ۶۱۱- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۴۶۷.
- ۶۱۲- آل عمران/ ۲۱.
- ۶۱۳- التاج، ج ۱، ص ۲۶.
- ۶۱۴- سەرچاوه‌ی پیشوو، ب ۵، ل ۸۰.
- ۶۱۵- دیوانی مه‌حوی، ل ۳۹.
- ۶۱۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۹.
- ۶۱۷- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۶۳.
- ۶۱۸- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۶۹.
- ۶۱۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۷۹.
- ۶۲۰- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۸۳.
- ۶۲۱- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۸۳.
- ۶۲۲- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۸۵.
- ۶۲۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۹۷.
- ۶۲۴- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۹۷.
- ۶۲۵- دیوانی مه‌حوی، ل ۲۹۸.
- ۶۲۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۴۲۸.
- ۶۲۷- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۴۳۲.
- ۶۲۸- دیوانی مه‌حوی، ل ۵۷.
- ۶۲۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۷۳.
- ۶۳۰- القيامة، ۲/ ۲۲.
- ۶۳۱- دیوانی مه‌حوی، ل ۷۴.
- ۶۳۲- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۷۵.
- ۶۳۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۷۸.
- ۶۳۴- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۸۴.
- ۶۳۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۸۳.
- ۶۳۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۱۱.
- ۶۳۷- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۱۷.
- ۶۳۸- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۲۰.
- ۶۳۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۳۰.
- ۶۴۰- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۳۱.
- ۶۴۱- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۳۷.
- ۶۴۲- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۷۲.
- ۶۴۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۰۷.

- ۶۴۴- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۱۰.
- ۶۴۵- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۵۸.
- ۶۴۶- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۲۵.
- ۶۴۷- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۲۰.
- ۶۴۸- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۳۲۱.
- ۶۴۹- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۰۸.
- ۶۵۰- کاروان ژماره ۹۲، ل ۹.
- ۶۵۱- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۹.

۶۵۲- پیشوی ئه‌وه‌ی بچینه ناو به‌یته‌کانی مه‌حوییه‌وه، به‌چاکی ده‌زانین چهند سهرنجی له‌باردی ئه‌م رتیبازه روون بکه‌ینه‌وه و بزانی مه‌به‌ستی ئه‌م رتیبازه به‌ته‌واوی چیه‌ه؟ ئه‌وه‌ی شیبانی باسه «بوون یه‌کێکه چونکه سیفه‌تی خودی خوايه و نابیی له‌یه‌کێ زۆتر بێ، بوونه‌وه‌ر دروسته زۆر بیته، هه‌ست ته‌نیا په‌یکه‌ری داهێنراو ده‌بینی و گیسانیس به‌دل بوون ده‌بینی نه‌ک به‌چاو، جا ئه‌وه‌ی ده‌لێ: هه‌رشته‌ی بیبیم له‌پیتش ئه‌خوا ده‌بینم، مه‌به‌ستی له‌بیینی چاو نییه‌ به‌لکو (شه‌ود) ه به‌دل، بوون یه‌کێکه که خوايه و دوو واتا هه‌لده‌گرێ، یه‌که‌م: باوه‌ریان به‌یه‌ک‌گرته‌ی خوايه له‌گه‌ڵ خوادا و ده‌لێن له‌م بوونه ته‌نیا خوا هه‌یه، هه‌موو شته‌ی خوايه و خوا هه‌موو شته‌یکه، ئه‌مه‌ کفره، دووهم: ناڵین خوا کت و مت خوا دایه، به‌لکو مه‌به‌ستیان له‌یه‌کێته‌ی بوون یه‌کێته‌ی بوونی کۆنی ئه‌زه‌لبیه که‌خوايه، ئه‌مه‌ش یه‌کێکه و هاوه‌شی نییه‌و بوونی گه‌ردوون مه‌جازیه و هه‌ر کاته‌ی تیک بچن تیک ده‌چن». حقائق عن التصوف، ص ۳۸۱-۳۸۳. به‌لای ئیبن عه‌ره‌بیشه وه‌بوونی راسته‌قینه هه‌ربوونی خوايه «ما وجود الخلق فمجرد ظل لصاحب الظل وصورة المرأة بالنسبة لصاحب المرأة فالخلق شبح» الفتوحات المکیه، ج ۱، ص ۱۱۹-۱۲۰، که‌وا بوو یه‌کێته‌ی بوونه‌که‌ی ئیبن عه‌ره‌بی هه‌سته‌ی نییه‌.

بیگومان یه‌کێته‌ی بوونه‌که‌ی مه‌حوی ئه‌مه‌ی دووهم ده‌گرته‌وه، چونکه یه‌کبوونی هه‌سته‌ی له‌نیوان دوو که‌سه‌دا نابێ، جا چۆن له‌نیوان خوا و خوادا داده‌بێ که‌ خوابێ و تینه‌یه‌و «لیس کمثله شیء» الشوری/ ۱۱، و اتا: ئه‌و یه‌کبوونه ئه‌گه‌ر بشبێ گیانی ده‌بێ و جوړیکه له‌نیسته‌ی.

- ۶۵۳- دیوانی مه‌حوی، ل ۵.
- ۶۵۴- الاعراف/ ۵۴.
- ۶۵۵- دیوانی مه‌حوی، ل ۶.
- ۶۵۶- الفلسفة الصوفية في الاسلام، ص ۵۰۱.
- ۶۵۷- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۱۳.
- ۶۵۸- الرمز الشعري عند الصوفية، ص ۴۰.
- ۶۵۹- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۱۴.
- ۶۶۰- آل عمران/ ۶۴.
- ۶۶۱- الاعراف/ ۵۴.
- ۶۶۲- دیوانی مه‌حوی، ل ۱۱۴.
- ۶۶۳- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۱۴.
- ۶۶۴- سەرچاوه‌ی پیشوو، ل ۱۱۴.
- ۶۶۵- الحديد/ ۳.

- ۶۶۶- دیوانی مەحوی، ل ۳۲۰.
- ۶۶۷- پروانه بەشی یەكەمی ئەم نامەیه، ل ۵۰.
- ۶۶۸- الزمر/ ۳.
- ۶۶۹- حقائق عن التصوف، ص ۳۷۳.
- ۶۷۰- ئەمەش ئەو بەیتانەن كە بەیوەندییان بەهەللاجەوه هەیه:
- هەتا حەق ناصیرە، هەر حەقەمە مەنظور
- وہكو مەنصور ئەگەر بگەن بە دارا/ دیوانی مەحوی، ل ۸.
- با حەقیبش بێ لەبۆ مەنصور (انا الحق) حەق نییە
- شیتیبیە مەجنوون ئەگەر بێ نازی لەیلایی بکا/ دیوانی مەحوی، ل ۱۹.
- قاتی پیاوہ لەسەر ئەم ئەرزە، دەبینی مەنصور
- بەسەری داروہ، (ذا النون)، لەبن زیندانا/ دیوانی مەحوی، ل ۳۴.
- لەحەق بیتیی بووہ بەحری (انا الحق) هەر قەصیدتیکم
- لەباتی جاتیزە، واجب گەرا قەتلم بکەن واجیب/ دیوانی مەحوی، ل ۵۴.
- جونوونی نەو ظوهورە «مەحویا» دیوانەگیی مەنصور
- كە دێوانەن هەموو مائیل بەبەرد، ئەو مەیلی داری کرد/ دیوانی مەحوی ۱۱۱.
- لە ئۆلکەئ عیشقەدا بێ چوونە سەردار
- بەئاسانی مەزانە بوونە سەردار/ دیوانی مەحوی، ل ۱۱۹.
- هەیه گەر عیشقی سەرداری لەسەرتا
- بکە مەشقی لەوانەئ چوونە سەردار/ دیوانی مەحوی، ل ۱۱۹.
- خۆشی فەرموو چ مەجنوون و چ مەنصور
- بەشی عاشق درا هەر بەردو هەر دار/ دیوانی مەحوی، ل ۱۲۰.
- موحەققەق هەرکەسێ مەسلەکیە حەقق و حەققیه مەنظور
- سولووکی چوونە سەردارە، طەریقەئ پیرییە مەنصور/ دیوانی مەحوی، ل ۱۲۷.
- لە ئۆلکەئ عیشقەدا بۆ هەرکەسێ سەردارییە مەنظور
- عولووی مەرتەبەئ سەردارە، بۆتە پەپرەئ مەنصور/ دیوانی مەحوی، ل ۱۲۸.
- حەق بیتیبیەك گوناھییە مەنصور و حەقەمەن
- ئەم قەطعە گەر نیشانی نەدەم «مەحویا» بەکەس/ دیوانی مەحوی، ل ۱۴۹.
- بە حەق هەر حەق بەناحەق ناخەق و تووہ لە رۆژئ بووم
- وہكو مەنصور ئەگەر بيشمکوژن ناکەم لە حەق لادەم/ دیوانی مەحوی، ل ۲۲۷.
- دەبینم ئەهلی دل یا سەنگەر سارە، یا لەسەردارە
- دیاری عیشق، ئەگەر ساغەت دەوئ، هەر دارە هەر بەردە/ دیوانی مەحوی، ل ۲۷۲.
- ۶۷۱- کاروان ژمارە ۹۲، ل ۱۲.

۶۷۲- حقائق عن التصوف، ص ۳۷۳.

۶۷۳- دیوانی مەحوی، ل ۱۹.

۶۷۴- سەرچاوەئ پیتشو، ل ۵۴.

۶۷۵- سەرچاوەئ پیتشو، ل ۱۴۸.

۶۷۶- دیوانی مەحوی، ل ۱۴۹.

۶۷۷- سەرچاوەئ پیتشو، ل ۲۲۷.

۶۷۸- سەرچاوەئ پیتشو، ل ۱۲۷.

ئەنجام

له نووسینی ئەم نامەیدا كۆمەلە كارائى كراوه و توانراوه چەند ئەنجامى وه دەست بهیترى، لىرهدا تەنیا ئاماژە بۆ ئەنجامە گشتییەكان دەكەین كه رۆلئىكى دياريان له جیهانى ئەدەبىيى مهحويدا گىراوه، به كورتى ئەنجامەكان ئەمانەى خوارهون:

۱- تەرىقەتى نەقشبندى له كوردستاندا زياتر چۆتە ناو كۆپى مهلا و خويندەوارەكانەوه له تەرىقەتى قادرى، ئەمەش به لای ئىمهوه بۆ دوو هۆى سەرەكى دەگەرپتەوه:

أ- تەرىقەتى نەقشبندى سەرەتا به سۆز (جذبە) دەست پى دەكاو وەرزشى له شىبى قورسى تىدا نىبه و ئەنجامەكەى دەگاتە ئاگايى دواى نىستى (البقاء بعد الفناء)، به لآم قادرى وەرزشى له شى قورسى تىدايه و بهرەو نىستى دەروا. ب- زىكرى قادرىبهكان به ئاشكرايه و هى نەقشبندىبهكان به دلە، بۆيه مهلاو خويندەوار به گشتى حەزبان له زىكرى دەروونىبه و زياتر له گەلئان دەگونجىت.

۲- مه حوى له شىعەرەكانىدا كارىگەرى هەندى شاعىرى سۆفىيى فارس و عەرەبى پىتوه دياره، له شاعىره فارسەكان به (سەعدى شىرازى و حافى شىرازى و جەلالودىنى رۆمى و مهحمودى شهبستەرى) كارىگەرە، ئەمه و جگه له مه ولانا خالىدى نەقشبندى كه شىعەرە فارسىبهكانى كاربان لىي كرووه، به لآم له شاعىره عەرەبهكان شىعەرەكانى هەللاج و ئىبن عەرەبى هەندى رەنگيان داوه تەوه له غەزەل و قەسىدەكانى مه حويدا، به لآم ناگاتە ئاستى شاعىره فارسەكان.

۳- مه حوى كۆمەلە زاراويهكى سۆفىگەرى له شىعەرەكانىدا به كارهتيناوه و زۆربهى حال و مه قامەكانىش له شىعەرەكانىدا بهرچاو دەكهون.

۴- مه حوى له سۆفىگەرىبهكانىدا به دوو قوناغ رەت بووه:

۱- وهكو سۆفىيهكى سوننى له چوارچىتوهى شەرىعه تەو سەر به رىبازەكەى جونىد و شىبى و غەزالى و گەيلانىبه.

ب- رىبازى سۆفىگەرى فەلسەفى كارىگەرى پىتوه دياره و پىتوهوى كرووه و بهرەو سۆفىگەرىبه گەروونىبه كه چووه و ئەم رىبازانە له ناخى شىعەرەكانىدا رەنگيان داوه تەوه: تىچوون (الحلول)، يەكيتى بوون (وحدة الوجود)، يەكبوون (الاتحاد)، يەكيتى ئايىنهكان (وحدة الاديان)، مرۆقى تەواو (الانسان الكامل).

۵- شاعىرمان له سۆفىگەرىبهكانىدا گەبشتۆتە پلهى نىستى له رابهرو پىغەمبهرو خوادا و له شوپنى خۆيدا به بەلگەى شىعرى سهلمىتراون.

۶- زۆربهى بهيته سۆفىگەرىبهكانى بهرەو خۆشه وىستى خوايى هەنگاو دەنبن و له هەندى شوپندا وهكو رابىعهى عەدهوى بههەشت بهبىنىنى خوا دەگۆرپتەوه، و اتا: خۆشه وىستىبهكەى له پىتناو جوانى خوايه نەك بههەشت.

۷- له هەندى له بهيته سۆفىگەرىبهكانىدا دهگاتە پلهى بىهوشى سۆفى و نەمانى پهردەو زالبوونى بىنين و (شهود) ناسىنى خوا.

۸- مه حوى زۆر سەرزەشتى نەفسى خۆى كرووه و له مه دا چاوى له مهلامه تىبهكانى خوراسانى كرووه، بۆ ئەوهى تووشى رىكارى نەبىت.

۹- باوهرى بهراستىيى موحه مەدى (الحقيقة المحمدية) ههيه و له چەند بهيتىدا ئاماژەى بۆ كرووه.

کتێبه‌کان:

- ۱- بێمه‌اله‌ی زانیاران، مه‌لا عه‌بدول که‌رمی موده‌ریس، چاپخانه‌ی شه‌فیک، به‌غدا، ۱۹۸۴.
- ۲- ته‌سه‌ووف چییه‌؟ ئەمینی شیخ عه‌لاه‌دین نه‌قشبه‌ندی، دار الحریة للطباعة، به‌غدا، ۱۹۸۵.
- ۳- دیوانی مه‌حوی، چاپی دووهم، مه‌لا عه‌بدول که‌رمی موده‌ریس و محه‌مه‌دی مه‌لا که‌رمی، چاپخانه‌ی ئۆفسیتی حیسام، به‌غدا، ۱۹۸۴.
- ۴- دیوانی نالی، مه‌لا عه‌بدول که‌رمی موده‌ریس و فاتیح عه‌بدول که‌رمی، به‌غدا، ۱۹۷۶.
- ۵- ژیناوه‌ری زانیانی کورد له‌ جیهانی ئیسلامه‌تی، محه‌مه‌د سالحی ئیبراهیمی، چاپخانه‌ی مه‌هاره‌ت، تاران ۱۳۶۴ک.ر.
- ۶- سه‌ره‌تایه‌ک له‌ فه‌لسه‌فه‌ی کلاسیکی یۆنان، حه‌مید عه‌زیز، چاپخانه‌ی زانکۆی سلیمان، ۱۹۷۹.
- ۷- عیرفان، به‌رابه‌ری، ئازادی، د. عه‌لی شه‌ریعه‌تی، وه‌رگێرانی: هه‌ژار ئینتیشاراتی سروش، په‌خشی کوردی.
- ۸- فه‌لسه‌فه‌ی جوانی و هونه‌ر، که‌مال میراو ده‌لی، چاپخانه‌ی زانکۆی سلیمان، ۱۹۷۹.
- ۹- کۆمه‌ڵناسی کورده‌واری، د. حوسینی خه‌لیقی، چاپخانه‌ی هه‌وادیس، به‌غدا ۱۹۹۲.
- ۱۰- له‌بابه‌ت میژووی ئەده‌بی کوردییه‌وه، د. مارف خه‌زنه‌دار، پرۆژه‌ی (۱۰۰) کتیبی کوردی، چاپخانه‌ی (المؤسسة العراقية للدعاية والطباعة)، به‌غدا ۱۹۸۴.
- ۱۱- له‌باره‌ی مه‌حوی لووتکه‌وه، چاپی یه‌که‌م، کۆکردنه‌وه‌ی: عه‌بدوللا ناگرین، چاپخانه‌ی سوّمه‌ر، ۱۹۸۶.
- ۱۲- مه‌کتوباتی کاک ئەحمه‌دی شیخ، وه‌رگێرانی له‌ فارسییه‌وه: مه‌لا عه‌بدول که‌رمی موده‌ریس، چاپخانه‌ی هه‌وادیس، به‌غدا ۱۹۸۴.
- ۱۳- میژووی ئەده‌بی کوردی، چاپی یه‌که‌م، عه‌لاه‌دین سو‌جادی، به‌غدا، ۱۹۵۲.
- ۱۴- یادی مه‌ردان، مه‌لا عه‌بدول که‌رمی موده‌ریس، چاپخانه‌ی کۆری زانیاری کورد، به‌غدا، ۱۹۷۹.

گۆڤارو رۆژنامه کوردییەکان:

- ۱۵- ئەندازیار عوسمان، چمکێ له‌ ژبانی شیخ عه‌بدول قادری گه‌یلانی، به‌کگرتوو ژماره‌ (۳۶)، ۱۹۹۵/۴/۷.
- ۱۶- حه‌سیب قه‌رده‌اغی، چه‌رده‌یه‌ک له‌خه‌رمانی سۆفیتی ئیسلامی، کاروان ژماره‌ (۱۸)، ۱۹۸۴.
- ۱۷- خورشید ره‌شید، سۆفیه‌تی له‌شیعری کوردیدا، به‌یان ژماره‌ (۶۵)، ۱۹۸۰.
- ۱۸- عه‌باس عه‌زای، مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی، گۆڤاری کۆری زانیاری کورد، به‌شی عه‌ره‌بی، به‌رگی یه‌که‌م، به‌شی یه‌که‌م، ۱۹۷۳.
- ۱۹- عه‌بدوللا ناگرین، رۆلی مه‌حوی شاعیر له‌ ئەده‌بی کوردیدا، رۆژی کوردستان ژماره‌ (۶۷)، ۱۹۸۴.
- ۲۰- عه‌بدول که‌رمی حه‌سه‌ن عه‌بدوللا، گه‌وه‌ری فه‌لسه‌فه‌ی ته‌سه‌وف له‌گۆڤاری شیعری مه‌حویدا، کاروان ژماره‌ (۸۴)، ۱۹۹۰.
- ۲۱- عه‌تا فایق قه‌رده‌اغی، سیناریۆی تیکشکاندنێ کورد و پرۆژه‌ی دا‌بران، رووناکیبیری ژماره‌ (۳)- (۴)، دێسه‌مه‌ری ۱۹۹۳، سوێد.
- ۲۲- عیزه‌دین مسته‌فا ره‌سول، شیعی عن التصوف في الادب الکردي، کاروان ژماره‌ (۵۳)- به‌شی عه‌ره‌بی، ۱۹۸۱.
- ۲۳- مارف خه‌زنه‌دار، شیعری مه‌حوی له‌نیوان سۆفیزم و ده‌رویشیزمدا، کاروان ژماره‌ (۹۲)، ۱۹۹۰.
- ۲۴- محه‌مه‌د ئەمین حوسین، مه‌حوی عاشق و سۆفی، به‌یان ژماره‌ (۱۰۱-۱۰۲) ۱۹۸۴.
- ۲۵- مه‌ریوان وریا قانیع، رۆشنیبری کوردی و سیستمی عیرفانی، گۆڤاری ئازادی ژماره‌ (۲)، ۱۹۹۲.
- ۲۶- عه‌بدوللا ناگرین، سۆفیگه‌ری و هه‌لویست له‌شیعری مه‌حویدا، ده‌فته‌ری (۲).
- ۲۷- عه‌بدوللا قه‌رده‌اغی، مه‌حوی و ته‌سه‌وف، موخازه‌یه‌ک له‌سالی ۱۹۹۵.

ده‌ستنوسه کوردییەکان:

- ٧٧- سنن النسائي بشرح المحافظ جلال الدين السيوطي وحاشية الامام السندی، دار الحديث- القاهرة ١٩٨٧.
- ٧٨- سيرة ابن هشام، ابو محمد عبدالله بن هشام، تحقيق محمد محي الدين، دار الفكر للطباعة والنشر والتوزيع، ١٩٣٧.
- ٧٩- الشرح الجديد لمجوهرة التوحيد، ط١، محمد احمد العدوي، مصر، ١٩٤٧.
- ٨٠- شرح العقائد المحشى (النسفية)، چاپ دوم، سعدالدين التفتازانى، كتابفروشى سيديان، چاپخانهء طلوع آزادى، ١٣٥٢هـ.ش.
- ٨١- شرح العلامة الباجورى على متن الشمائل المحمدية للترمذى، ط١، طبع على نفقة: عبدالرحمن محمد، مصر ١٣٤٤هـ.
- ٨٢- الشعر الصوفي، عدنان حسين العوادى، دار الرشيد للنشر، الجمهورية العراقية، بغداد، ١٩٧٩.
- ٨٣- شمائل الرسول، ابو الفداء اسماعيل بن كثير، تحقيق: د. مصطفى عبدالواحد، دار احياء الكتب العربية، القاهرة ١٩٦٧.
- ٨٤- الشيخ عبدالقادر الجيلانى، يونس السامرائى، الناشر: مكتبة الشرق الجديد، مطبعة اسعد- بغداد ١٩٨٨.
- ٨٥- طبقات الاولياء، ابن الملقن سراج الدين ابى الحفص عمر المصرى، تحقيق نورالدين شريبة.
- ٨٦- طبقات الصوفية، ط٣، ابو عبدالرحمن السلمى، مكتبة الخانجي، القاهرة، ١٩٨٦.
- ٨٧- الطبقات الكبرى، ابن سعد، دار بيروت للطباعة والنشر، ١٩٨٠.
- ٨٨- الطرق الصوفية، نشأتها، نظمها، رواها، عامر النجار، الناشر: مكتبة الانجلو المصرية- القاهرة.
- ٨٩- الطريقة النقشبندية واعلامها، د. محمد احمد درنيقة، جروس برس، ١٩٨٧.
- ٩٠- العقائد الاسلامية، السيد سابق، الناشر: دار الكتاب العربي، بيروت- لبنان.
- ٩١- العقل الصوفي في الاسلام، ط١، د. علي شلق، الناشر: دار المدى، بيروت، الطباعة: دار نعمة، ١٩٨٥.
- ٩٢- عوارف المعارف، السهروردي، ملحق احياء علوم الدين، ج٥.
- ٩٣- الفتح الرباني والفيض الرحمانى، عبدالقادر الجيلانى، مكتبة الشرق الجديد، مطبعة المنير،

- والشؤون الدينية، بغداد، ١٩٨٢.
- ٦٠- ثورة العقل، ط٢، د. عبدالستار عزالدين الراوى، دار الشؤون الثقافية، بغداد ١٩٧٤.
- ٦١- جلال الدين الرومي، ط١، د. محمد عبدالسلام كفاي، دار النهضة العربية، ١٩٧١.
- ٦٢- حاشية اتمام الدراية لقراء النقاية للسيوطي على كتاب مفتاح العلوم للسكاكي، مطبعة التقدم العلمية بمصر ١٣٤٨هـ.
- ٦٣- حاشية حياة القلوب في كيفية الوصول الى المحبوب، عماد الدين الاموى، على كتاب قوت القلوب لابي طالب المكي.
- ٦٤- حاشية السيرة النبوية والاثار المحمدية للسيد احمد زيني دحلان، على كتاب السيرة الحلبية.
- ٦٥- الحديقة الندية في الطريقة النقشبندية، محمد بن سليمان النقشبندى، استانبول- تركيا، ١٩٩٢.
- ٦٦- حقائق عن التصوف، ط٥، الشيخ عبدالقادر عيسى، مطبعة النواعير- الرمادى- ١٩٩٢.
- ٦٧- دائرة المعارف الاسلامية، ط٢، أئمة المستشرقين في العالم، اعداد و تحرير: ابراهيم زكي خورشيد، احمد الشنقاوى، عبدالحميد حسين، كتاب الشعب- القاهرة، ١٩٦٩.
- ٦٨- دراسات في تاريخ الفلسفة العربية الاسلامية وآثار رجالها، ط٤، عبده الشمالي، دار صادر- بيروت ١٩٦٥.
- ٦٩- دراسات في الفرق والعقائد الاسلامية، د. عرفان عبدالحميد، دار التربية، مطبعة اسعد، بغداد ١٩٧٧.
- ٧٠- ديوان ابن عربي، محي الدين ابن عربي، مطبعة الوقائع المصرية، ١٢٧١هـ.
- ٧١- ديوان الحلاج، ط٢، د. كامل مصطفى الشيبى، طبع: دار آفاق عربية للصحافة والنشر، بغداد ١٩٨٤.
- ٧٢- راموز الاحاديث، احمد ضياء الدين، مطبعة الخلوصي، ١٣٢٦هـ.
- ٧٣- الرسالة القشيرية، عبدالكريم القشيري، دار التربية للطباعة والنشر والتوزيع، بغداد.
- ٧٤- الرمز الشعري عند الصوفية، ط١، د. عاطف جودة نصر، دار الاندلس- بيروت ١٩٧٨.
- ٧٥- السراج المنير شرح الجامع الصغير، علي ابن الشيخ احمد الشهير بالعزيزى.
- ٧٦- السعادة الابدية فيما جاء به النقشبندية، عبدالمجيد النقشبندى، مكتبة الحقيقة، استانبول- تركيا ١٩٩٢.

- بغداد.
- ٩٤- فتح المجيد شرح كتاب التوحيد، الشيخ عبدالرحمن بن حسن آل الشيخ، مطبعة الانتصار، بغداد ١٩٩٠.
- ٩٥- الفتوحات المكية، ابن عربي، دار صادر- بيروت.
- ٩٦- الفصل في الملل والاهواء والنحل، ط٢، ابن حزم الطاهري، دار المعرفة للطباعة والنشر بيروت-لبنان ١٩٧٥.
- ٩٧- فصوص الحكم، ط٢، ابن عربي، تحقيق: ابو العلا العفيفي، مطبعة الديواني بغداد، ١٩٨٩.
- ٩٨- فقه السيرة، ط٦، د.محمد سعيد رمضان البوطي، مكتبة الشرق الجديدة، بغداد ١٩٩٠.
- ٩٩- الفلسفة الصوفية في الاسلام، ط٢، د.عبدالقادر محمود، دار الفكر العربي، ١٩٦٦.
- ١٠٠- فلسفة العقل رؤية نقدية للنظرية الاعتزالية، د.عبدالستار عزالدين الراوي، دار الحرية للطباعة، بغداد ١٩٨٤.
- ١٠١- في التصوف الاسلامي، نيكولسون، ترجمة: ابو العلا العفيفي، القاهرة، ١٩٦٩.
- ١٠٢- فيض التقدير شرح الجامع الصغير، ط١، عبدالرؤوف المناوي، مصر ١٩٣٨.
- ١٠٣- قضية الاسلام والشعر، ادريس الناقوري، دار الشؤون الثقافية العامة، آفاق عربية، بغداد.

- للموسوعات، بيروت-لبنان، ١٩٨١.
- ١١٠- المقدمة في التصوف وحقائقه، ابو عبدالرحمن السلمي، تحقيق: د.حسين أمين، دار القادسية للطباعة، بغداد ١٩٨٤.
- ١١١- مكاشفة القلوب المقرب الى حضرة علام الغيوب في علم التصوف، ط١، الغزالي مكتبة الشرق الجديد، بغداد ١٩٨٧.
- ١١٢- الملل والنحل، ط٢، الشهرستاني، القاهرة ١٩٥٦.
- ١١٣- منبع الاخلاق والدين، ط٢، هنرى برغسون، ترجمة: سامي الدروبي وعبدالله عبدالدائم، دار العلم للملايين، القاهرة ١٩٨٤.
- ١١٤- المنجد، ط٢٢، دار المشرق بيروت، ١٩٧٥.
- ١١٥- المنقذ من الضلال، الغزالي، تقديم: جميل ابراهيم حبيب، دار الكتب العلمية بغداد، ١٩٨٤.
- ١١٦- النجم الزاهر، ط٢، نكتل يونس كشمولة، موصل ١٩٨٨.
- ١١٧- نشأة الفلسفة الصوفية وتطورها، د.عرفان عبدالحميد، بيروت ١٩٧٤.
- ١١٨- نفحات الانس، عبدالرحمن جامي، تقديم: مهدي توحيدى پور، ١٣٣٧ هـ.ش.
- ١١٩- وفيات الاعيان، ابن خلكان، تحقيق: د.احسان عباس، دار الثقافة، بيروت- لبنان.

الرسائل الجامعية:

- ١٢٠- ايهم عباس حمودى، شعر العقيدة في عصر صدر الاسلام حتى سنة ٢٣هـ، رسالة ماجستير، جامعة بغداد، ١٩٨٠.
- ١٢١- محمد صابر مصطفى، النودهي وجهوده النحوية، رسالة ماجستير، جامعة صلاح الدين- كلية الاداب، ١٩٨٩.

المجلات:

- ١٢٢- د. هيثم الجنابي، ادب السلوك الصوفي ونظم الروح- ادب الشريعة والطريقة، الثقافة الجديدة (٢٦١)، ١٩٩٥.

- ۱۲۳- تاریخ ادبی ایران، چاپ دوم، ادوارد براون، تعلیق: علی پاشا صالح نشریات: کتابخانه ابن سینا، تهران ۱۳۳۵ه.ش.
- ۱۲۴- تاریخ ادبیات ایران، د.رضا زاده شفق، تهران ۱۹۴۱.
- ۱۲۵- تاریخ تصوف در اسلام، چاپ پنجم، د.قاسم غنی، انتشارات زوار، چاپ گلشن، تهران ۱۳۶۹ه.ش.
- ۱۲۶- تذکرة الاولیاء، فرید الدین العطار، باهتمام علی بهائی شرفعلی، بومبای.
- ۱۲۷- دیوان بابا طاهر عریان، چاپ دوم، وحید دستگردی، انتشارات امیر کبیر، تهران ۱۳۳۰ه.ش.
- ۱۲۸- دیوان حافظ، چاپ اول، امیر کبیر، ۱۳۳۴ه.ش.
- ۱۲۹- دیوان حافظ، تیمور برهان لیمودهی، انتشارات کاویان.
- ۱۳۰- دیوان شاه نعمت الله ولی، چاپ سوم، اهتمام: اسماعیل شاهرودی، انتشارات گلی، چاپخانه مه‌ارت، ۱۳۶۸ه.ش.
- ۱۳۱- زندگی نامه عارف ربانی حضرت شیخ یوسف ملقب به شمس الدین برهانی، چاپ اول، ابو بکر خوانچه سپهر الدین، مرکز نشر فرهنگ و ادبیات کردی، انتشارات صلاح الدین ایوبی.
- ۱۳۲- شرح مثنوی شریف، د.فروزانفر، انتشارات دانشگاه، تهران، ۱۳۴۶ه.ش.
- ۱۳۳- فرهنگ لغات واصطلاحات وتعبیرات عرفانی، چاپ دوم، سید جعفر سجادی، کتابخانه طهوری- تهران، ۱۳۵۴ه.ش.
- ۱۳۴- فرهنگ فارسی عمید، چاپ هجدهم، حسن عمید، انتشارات امیر کبیر، تهران ۱۳۶۲ه.ش.
- ۱۳۵- کلیات سعدی، محمد علی فروغی، از انتشارات نشر طلوع.
- ۱۳۶- گلستان سعدی، محمد علی فروغی، چاپ، مهارت.
- ۱۳۷- گلشن راز، چاپ اول، شیخ محمود شبستری، سنندج، ۱۳۶۹ه.ش.
- ۱۳۸- مبانی عرفان اسلامی، سید محمد تقی مدرس، ترجمه: محمد جعفر صدیقی، چاپخانه امیر، قم، ۱۳۶۹ه.ش.

۱۳۹- مثنوی معنوی، چاپ ششم، د.فروزانفر، ناشر: سازمان انتشارات جاویدان، چاپخانه علمی، ۱۳۶۸ه.ش.

۱۴۰- مثنوی معنوی، چاپ سوم، تحقیق: نیکلسن، چاپخانه افسیت گلشن تهران ۱۳۵۳ه.ش.

«ملخص الرسالة»

الشعر الديني والصوفي في اشعار محوى الكوردية

تضمنت الرسالة مقدمة واربعة فصول وكذلك تلخيص مكثف لاهم نتائج البحث بالعربية والانكليزية.

فتناولت في المقدمة الاشارة الى سبب اختيار الموضوع وطبيعة مادته العلمية واطاره، ثم تمت الاشارة الى اهم المعوقات التي واجهت الرسالة وذلك بحكم مادتها.

وقد تناول الفصل الاول دراسة تاريخية للتصوف منذ النشأة والادوار التي مرتها ثم اشرت الى دور الاديان السماوية وخاصة الاسلام في اغناء مفاهيمه وفلسفته ورسم اطاره ومنهجه السليم الخالي من الكدورات التي لحقت به من خلال التطور الفكري.

وجاء الفصل الثاني ليتناول دراسة مقارنة بين محوى ومجموعة من شعراء الفرس والعرب الذين اشار اليهم محوى في اشعاره، وانقسمت هذه المادة الى قسمين:

۱- دراسة مقارنة بشأن تأثر محوى بشعراء الفرس امثال: سعدى الشيرازى وحافظ الشيرازى وجلال الدين الرومي والشيخ محمود الشبستري اضافة الى مولانا خالد النشقيندی الذي عومل معاملة الشعراء الفرس لكون اشعاره باللغة الفارسية.

۲- دراسة بشأن مقارنة اشعار محوى مع بعض الشعراء العرب امثال: الحلاج (عربي النسب) وابن عربي.

واما الفصل الثالث فقد خصص لدراسة الشعر الديني لمحوى وبحكم المادة فقد تطلب تقسيمها الى:

ا- دراسة الاشعار الدينية لمحوى والتي تتكون من الشعر الألهي والمتضمنة مواضيع شتى كالبحث عن ذات الله وصفاته وافعاله واسمائه الحسنی.

ب- المدائح النبوية: وتضمنت هذه الدراسة موضوع مكانة الرسول(ص) واخلاقه وافعاله ثم سيرته الشريفة ومعجزاته ومسألة الشفاعة، وتمت مقارنة القصيدة النبوية (قه‌صيدهى به‌حرى نوور)

ب(همزية وبردية) البوصيري، وكذلك مقارنة قصيدة(عقد العقائد) ب(جوهرة التوحيد) للشيخ ابراهيم اللقاني.

وجاء الفصل الرابع وهو الاخير ليتضمن دراسة الشعر الصوفي لمحوى من خلال اشعاره باللغة الكردية، وتحديد مكانته بين الشعراء الصوفية ومدى تأثره بالنظريات والفلسفات الصوفية.

ABSTRACT

The Religious and Mystic Poetry in Mahwi's Kurdish Poems

The thesis consists of an introduction, four chapters and the summary of conclusion in Arabic and English.

The introduction presents a reference the reasons behind choosing the title an expansion of the scientific nature of the subject and the specification of its general outline followed by showing the main obstacles that have been faced due to the nature of the topic.

Chapter one deals with historical background of mysticism since its appearance and the stages it underwent.

It also shows the role of religion, especially Islam, in enriching its concepts, and philosophy and in determining its general framework and methodology clarified from the stains it received during its progress.

Chapter two compares Mahwi with some Persian and Arabic poets to whom Mahwi has referred more than once in his poems. this is divided into two parts:

1. A comparative study showing how Mahwi was affected by Persian poets like: Sa'adi Shirazi, Hafez Shirazi, Jalaluddin AL-Rumi and Mahmud AL-Shabsandi in addition to Mawlana Khalid AL-Naqshbandi who has been dealt with as Persian poet because, although he is a Kurd, he has written in Persian.

2. Comparing Mahwi 's poems with those of some Arab

Mystic poets such as: AL-Hallaj and Ibn Arabi.

Chapter three is devoted to the study of Mahwi 's religious poems. It is divided into two parts:

1. The study of Mahwi 's religious poems consisting of divine poetry covering various topics such as: The search for God"Allah", his divine characteristics, deeds and sacred names.

2. Prophetic eulogies which include Messenger 's rank, his manners, deeds, honourable biography, miracles and the question of his intercession. This part compares the prophetic parable"Bahri Nour" (The Sea of light) with AL-Busairis both Hamziyat and Burdiyat. It also compares"Iqdul Aqaid" (The Necklace of Doctrine) with Sheikh Ibrahim Laqani 's "Jawharat AL-Tawhis" (The Jewel of Unification).

Chapter four tackles Mahwi's Mystic Kurdish poems, determining his rank among Mystic Poets and the extent to which he was affected by Mystic theories and philosophies.